

**"Tevfik Fikret - Mehmet Akif kavgası
münasebetle,,**

SEBİLÜRREŞATÇIYA CEVAP

Yazan : Sabiha Zekeriya Sertel

Tevzi mahalli: Muallim Ahmet Halit Kitabevi

İSTANBUL — TAN MATBAASI

1 9 4 0

“Tevfik Fikret - Mehmet Âkif kavgası
münasebetile,,

3027
95079

SEBİLÜRREŞATÇIYA CEVAP

Yazan : Sabiha Zekeriya Sertel

İSTANBUL — TAN MATBAASI

1 9 4 0

İÇİNDEKİ BAHİSLER :

I

Fikretle Âkif kavgasının mahiyeti nedir?

- 1 — Ben bu kavgaya nasıl geldim?
- 2 — İstiklâl marşı etrafında yapılan demagoji.
- 3 — Âkif niçin milliyetçi değildir?
- 4 — Âkif niçin inkılâpçı değildir?

II

Şahsıma yapılan hücumlar:

- 1 — İstiklâl harbinde nerede idim?
- 2 — Irk ve mezhep meselesi.
- 3 — Kin ve garaz babında.

III

Dava etrafında geçen bahisler:

- 1 — Hürriyeti vicdan nedir?
- 2 — Tarihi kadim berati.
- 3 — Değişmiyen şeyler.

IV

Sıratı Müstakim ve Sebilürreşadın bu memlekete hizmetleri.

Muhtelif devirlere ait vesikalar

I

ÂKİFLE - FİKRET DAVASININ MAHİYETİ NEDİR?

Şair Tevfik Fikretle, Mehmet Âkif arasında bundan yirmi beş, yirmi yedi sene evvel çıkan bu kavga, nihayet inkılâp gençliğini de gelip buldu. Bu davanın mahiyetinden mahkemedeki müdafaamda kısaca bahsetmiş, bunun nesiller arasında bir fikir mücadelesi halinde devam ettiğini, hâlâ kapanmıyan bu kavganın mahiyetini gençlere bir kitapla anlatacağımı söylemiştim.

Sebilürreşat sahibi Eşref Edip, benim bu müdafaama cevap verdi. Esas davanın tamamile dışında kalan, birçok demagojilerle hakikatleri saklıyan bu cevap, şahsımı da ithamlar altında bıraktığı için cevap vermek mecburiyetini duydum. Tevfik Fikretle Âkif arasındaki kavganın tahlilini kitabıma bırakmakla beraber burada kısaca bahsetmeği aynı zamanda Sebilürreşatçıya cevap vermeği muvafık gördüm.

Ben bu kavgaya nasıl geldim?

1939 teşrinievvel ayında Yeni Sabah gazetesinde "Tevfik Fikretin eserlerini yakmalı,, başlığı altında ve Kâmuran Demir imzalı bir yazı çıktı. Bunu müteakip Yeni Sabah gazetesi Fikret hakkında bir anket açtı. Bu ankette neşredilen yazıların bir kısmı Fikretin lehinde, bir kısmı aleyhinde idi. Eğer bu münakaşa Fikretin edebî kıymeti, hattâ tefekkürü üzerinde bitaraf bir tenkit haddü içinde kalsaydı, kimsenin müdahaleye hakkı yoktu. Fakat münakaşa gün geçtikçe kin ve garaz dolu bir mahiyet aldı. Fikretin Kollejde muallimlik etmesi bir milliyetsizlik, "Tarihi kadim,, şiirini yazması dinsizlik

cürmü olarak ortaya kondu, Fikretin şahsına, ailesine dahil hücumlar başladı. Bu yirmi yedi senelik kavga, inkılâbın ortasında, inkılâp zihniyetine hiç uymıyan bir şekilde tazelendi.

Bu münakaşa yevmî gazetelerde nefretle karşılandığı gibi, okuyucular üzerinde de acı tesirler bıraktı. Tevfik Fikreti aynı zamanda inkılâbı sevenler, irtica kokan bu davada inkılâbı bir daha müdafaa zaruretini duydular. Bu ankete karşı müdafaa sütunlarını açan Vakıf, Ulus, Tan gibi yevmi gazetelerden gayri, Yeni Adam, Yedi Gün, Yeni Ses, Serveti Fünûn gibi mecmualar da makaleler neşrettiler. Ben de bu meyanda Tanda "Fikreti bir irticaa bayrak mı yapıyorlar?," yazısını yazdım. Bu yazımda bütün insanlığın harp gibi müthiş bir âfetin karşısında bulunduğu bir devirde bu meselenin münakaşası zamanı olmadığını, Fikretin dinsizliğine lâyık bir cümhuriyette hücum edilemeyeceğini, bu hareketin inkılâbın ruhuna münafi olduğunu yazdım.

Bu yazı dolayısıyla Yeni Sabah gazetesi beni mahkemeye verdi, kendisine hakaret ettiğimi iddia etti. Ben mahkemede bu davanın mahiyetini tahlil ettim, mevcut kanunlar karşısında Fikretin ne milliyetsizlik, ne de dinsizlikle itham edilemeyeceğini, herkesin kanaat ve içtiha-dından kendisinin mesul olduğunu, bugünkü inkılâp karşısında böyle bir dava gütmenin rec'i bir hareket olduğunu söyledim. Senelerdenberi gençlere birer sembol gibi gösterilen Fikret ve Âkifin tahlilini yaparken, Akife bugünkü inkılâp müvacehesinde Millî şair denilemeyeceğini, inkılâpçı olmadığını iddia ettim. Mahkemede beraetle neticelenen bu davadan sonra da müdafaa neşrettim.

Eşref Edip, benim müdafama karşılık olarak neşrettiği broşürde bu davanın mahiyetini değiştirerek, bir softa kurnazlığıla mevzuu tamamen başka bir sahaya çe-

kiyor, şahsıma karşı yaptığı birçok hakaretlerden sonra beni bu sahada isticvap ediyor. Alını açık adamların hiçbir sahada cevap vermekten çekinmiyeceklerini hesap etmiyor.

İstiklâl Marşı etrafında yapılan demagoji

Benim müdafaamda "İstiklâl Marşının," "Çanakkale," manzumesinin ismi dahi geçmediği halde Eşref Edibin broşürü baştan sonuna kadar bu iki şiirin ve iki kelimenin üzerinde durur. Bundaki maksadı gayet açıktır: «Ey millet, ey gençlik, İstiklâl marşı şairinin aleyhinde söylemek, İstiklâl marşını tahkir etmektir, İstiklâl marşını tahkir etmek, milleti tahkir etmektir. Ne duruyorsunuz, mukaddesatımızı tahkir ediyorlar.» gibi bir hava yaratmaktır. Bütün bunlar Eşref Edibin softa taktiği olmakla beraber, tenviri benim için güç değildir.

Eşref Edip neşrettiği broşürde bana hitap ederken, Tancıları da işe karıştırıyor. Eşref Ediple aramızda çıkan bu münakaşada Tancıların hiçbir dahl ve müdahalesi yoktur. Benim Tan gazetesindeki rolüm, her muharrir gibi kendi sütunumda kendi fikirlerimi neşretmektir. Tan gazetesinin fikir ve siyasetiyle benim hiçbir alâkam olmadığı gibi, Tan gazetesinin de benim fikir ve kanaatle-rimle hiçbir alâkası yoktur. Fakat Eşref Edip bu münakaşayı nedense Tana mal etmek istiyor, bir zamanlar Tana da çıkan bir yazıyı vesile ittihaz ederek, bunu eline alıyor, beni vuracağını zannediyor. Tanda Günün meselesi sütununda çıkan yazı şudur:

TAN: 4-1-1939

«Âkif idealist bir şairdi. O, güzel yazmak, yahut şiir yazmış olmak için değil, ideale hizmet için yazdı. O'nun bütün şiirleri idealinin bir ifadesidir.»

«Âkifin ideali dindi. O dindar bir adamdı. Şapka giy-

memek için vatanını terketmeğe razı olmuştu. İstiklâl marşında bile İslâm timsali olan hilâlden behseder. Çanakkalenin topraklarını sıkınca şüheda fışkıracağını söyler. İdealist bir dindar olmak Âkif için bir zaaf sayılmaz. Her idealist adam hürmete lâyıktır. Yalnız, o bugünkü neslin, inkılâp neslinin şairi değildir. O ne milliyetçiliğe, ne de inkılâpçılığa inanmamıştır. O bizim ideallerimize inanmadığı için de bizim neslin şairi değildir. Gençlerin bu ince farklara dikkat etmelerini istemek hakkımızdır.»

Bu yazı benim olmadığı halde, Eşref Edibin «İstiklâl marşı» «Çanakkale» diye bu kadar ısrarla üzerinde durduğu bu yazıyı da benimsiyerek cevap verebilirim. Zaten ben de müdafaamda Âkifin bizim anladığımız, inkılâbın anladığı mânada milliyetçi ve inkılâpçı olmadığını söylemiştim. Dâvânın esası da budur.

Yukarıdaki yazının muharriri, Âkifin bir İslâm idealisti olduğunu, İstiklâl marşında hilâl ve şüheda kelimelerini kullanırken dahi bu ideale sadık kaldığını söylemekle Âkifi tahkir mi etmiş oluyor? Âkifin islâmcı olduğunu, ümmetçi olduğunu kim inkâr edebilir? Âkif bütün şiirlerinde, Sebilürreşattaki bütün yazılarında bu idealî müdafaa eder. Hilâlin de Türk remzi olan ayyıldız olmayıp, islâm remzi olan ay olduğu da malumdur. Türkiye Cumhuriyetinin dini islâm dini olduğuna göre bu remzin bayrakta bulunması bir mazhûr teşkil etmiyebilir, fakat Âkif o kadar idealisttir ki, bizim bayraktaki ay yıldızı da hilâl olarak almıştır demekle ne Âkif, ne din, ne de hiçbir kanaat tahkir edilmiş olmaz, sadece Âkifin kanaati tebarüz ettirilmiş olur. Bu yazının muharriri de bu işi yapmış. O halde, Eşref Edibin «Hilâl», «Şüheda», diye kopardığı bu kıyamet ne oluyor? Âkif ümmetçi idi, islâmcı idi, demekle hangi mukaddesat çiğnenmiş oluyor?

Fakat Eşref Edibin maksadı tahrik olduğu için dört elle bunlara sarılmış, esas dâvânın tamamile arkasına saklanmış. Âkifin milliyetçi ve inkılâpçı olmadığı meselesine gelince, bunu isbat da bana düşer. Çünkü benim dâvam budur.

Âkif niçin milliyetçi değildir?

Mehmet Âkifin milliyetçi ve inkılâpçı olmadığını iddia etmek, Âkifin karakter ve faziletini inkâr etmek değildir. Âkif, her inanan adam gibi kanaatine bağlı, karakter sahibi bir adam olabilir. Fakat Âkifin karakter sahibi olması, inkılâp neslinin onu sembol olarak kabul etmesini icap ettirmez. İnkılâp nesli, eğer hakikaten inkılâpçı ise, benimsiyeceği tipleri tanımağa mecburdur. Atatürkün inkılâbını emanet ettiği bir gençlik, bu inkılâba zıd fikirleri, zıd kahramanları kendine sembol yapamaz.

Âkifin eserleri ve hayatı tetkik edildiği zaman Âkifin tamamile bir islâm şairi olduğu, bütün müslümanları tek bir millet olarak kabul ettiği görülür. Âkifin milliyetçiliği “ümme”, milliyetçiliğidir. Âkifin milliyetçiliğinde kan ve ırk davası yoktur. O acemi, Hindliyi, Çinliyi, müslüman akidesi içinde bir tek millet olarak görür. Hattâ bu müslüman milletlerin istiklâllerine sahip olarak hilâfetten ayrı milletler halinde gözükmelerine de düşmandır. Kendisi Arnavut olduğu halde, Arnavutluk muhtariyet istediği zaman Âkif kızmış, bu işbirarını şu şiirinde göstermiştir:

Hani, ey kavmı esaretzede, muhtariyet?

Korkarım, şimdi nasibin mütemadî hiybet!

Hani milliyetin islâm idi... Kavmiyyet ne?

Sarılp sınımsı dursaydın a milliyetine.

“Arnavutluk,, ne demek? Var mı şeriatı yeri?

Küfr olur, başka değil. Kavmini sürmek ileri!
Arabın Türke, lâzın çerkese, yahut kürde;
Acemin Çinliye rüchamı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta “anasır mı,, olurmuş? Ne gezer!
Fikri kavmiyyeti tel’in ediyor Peygamber.
En büyük düşmanıdır Ruhu Nebi tefrikanın;
Adı batsın onu islâma sokan kaltabanın!
Şu senin âkibetin bin bu kadar yıl evvel,
Sana söylenmiş iken doğru mudur şimdi cidel?
Görmüyor gittiği yanlış yolu, zannım çoğunuz..
Size rehberlik eden haydudu artık koğunuz!
Bunu benden duyunuz, ben ki evet, Arnavudum..
Başka birşey diyemem... İşte perişan yurdum.

Safahat: İkinci kitap:
Sayfa: 17, 18, 19.

Ne fırka herzesi lâzım, ne derdi kavmiyyet
Bizim diyanete sığmaz dokuz milliyet!

Fatih Kürsüsünde:
Sayfa: 80

Âkifin milliyetçiliği müslüman milliyetçiliği olduğu içindir ki, o Arnavutların, Arapların, Türklerin birer müstakil devlet olarak yaşamalarına tahammül edememiş, milliyetçiliğin şeriatı yeri olmadığını, bunun küfür olduğunu söylemiştir. Âkif, her millete, âkibetinin bin sene evvel söylendiğini, Avrupadaki siyasi, içtimai inkılâplarla bütün dünya milletlerinin tekâmül seyri değiştiği halde, bu bin sene evvel çizilen âkibete razı olmalarını telkin eder. Âkifin nazarında millet ve milliyet yoktur, sadece islâm milleti ve milliyeti vardır. Bu milliyetçiliğin içinde kan ve ırk da yoktur. Müslüman olduktan sonra Çinli de, Hindli de, Türk de aynı millettendirler. Â-

kifin vatani da müslüman vatanıdır. Türkiyede milliyetçilik cereyanları, inkılâp hareketleri başladığı zaman muhalefete geçmiş, Ziya Gökalp’ın Türkçülük cereyanı ile, Türk ocakları ile mücadele etmiş, nihayet Türk inkılâbı Türkiyeyi tamamen muasır bir medeniyet haline getirdiği zaman, şapka giymemek için Türk vatanını bırakıp, müslüman vatanına kaçmıştır.

Şimdi Âkifin kabul ettiği bu milliyetçilik ile, inkılâbın anladığı milliyetçiliğin ne alâkası vardır? Âkifin ve Sebilürreşadın, Ziya Gökalp’e, Türkçülük hareketlerine karşı yaptığı mücadeleyi Sebilürreşat nüshalarından çıkarmak mümkündür. (1)

Âkif niçin inkılâpçı değildir?

Akifin milliyet telâkkisi, bugünkü inkılâbın ruhuna uymadığı gibi, tekâmül ve inkılâp telâkkisi de, asrın icaplarına uymaz. Âkif fennin, tekniğin memlekete girmesine taraftardır, fakat bu terakkileri kabul ederken, içtimai bünyede hiçbir değişikliğe tahammülü yoktur. O, “manevî,, ismi altında kabul ettiği bütün kıymetlerin muhafazasına taraftardır. Hattâ bu mânevî kıymetler dediği aile, ahlâk, tesettür, taadüdü zevcat, medrese, hilâfet, devlet gibi içtimai müesseselerin bin sene evvel nasıl idi ise, öylece kalmasını ister. Bu sahada hiçbir reform hareketine dahi razı değildir. Âkifte daha gençliğinde teceddüde karşı başlayan bu mukavemet, hayatının sonuna kadar devam eder.

Ziya Gökalp, 1908 inkılâbının ideolojisini yaparken, bu garplılaşıma seyrinde Avrupanın yalnız fennini tekni-

(1) Dördüncü fasılda bunlar kısmen gösterilmiştir.

ğini almanın kâfi olmadığını, içtimâî bünyemizde de bir inkılâba ihtiyaç olduğunu söylüyordu. Âkif, Ziyânın ailede inkılâp yapılması hakkında yazdığı makalelere şu cevabı vermiştir:

Ey haya namında bir hissin vücudundan bile
Pek haberdar olmıyan, yüzsüz, hayasız, bak hele!
Arkasında taklak attın en denî bir şöretin
Düştü takken, çıktı cascavlak o kel mahiyyetin!
Bir külâh kapmaksa şayet bunca hırsın gayesi;
Kendi namusun olur ergeç onun sermayesi.
Yoksa, namusiyle, vicdaniyle halkın oynama,
Sonra kat kat nâsiyenden sarkacak birçok yama!
Bir kızarmaz çehre bulmuşsun ya, ey canî bürün;
Hem bütün dünyayı ifsat eyle, hem muslih görün!
Kim ki kalkar der, onun hayvan kadar iz'anı yok!

“Ailî bir inkılâp olsun,, diyen meys olur;
Başka hiçbir şey kazanmasa da bird.... olur!
Çünkü “çıplak,, inkılâbatın rezalettir sonu..
Ey denî kundakçılar, biz sizde çok gördük onu!
Bir de halkın dini var sık sık taarruzlar gören.
Hale bak: Millette hissiyatı oymuş öldüren!
Tut da, ey sersem, bu idrakinle sen âlim geçin!

Üçüncü Safahat
Sayfa: 38, 39.

Âkif bu şiirle Ziya Gökâlp'e ve o devirdeki teceddüt taraftarlarına ve yeniliğe karşı tutuşmuş bir kin halindedir. Tevfik Fikret gibi, Ziya Gökâlp gibi birer namus ve fazilet nümunesi, temiz insanlara bu bayağı lisanla hitap

edecek kadar yeniliğe düşmandır. İkide bir şariat fetvalarile kadının yüzünü açmasına bile izin vermiyen Âkifin ideolojisi, tesettürün kalkmasını “çıplaklık,, ailede inkılâbı “rezalet,, sayacak kadar mazinin köhnemiş kıymetlerine bağlıdır. Âkifin bayrağı müslüman bayrağı, milliyeti müslüman milliyeti, vatanı müslüman vatanı olduğu için, hilâfetin yıkılmasını, vatanının yıkılması kadar mühlik görür:

Tunusta, Fasta, Cezayirde, Çinde, İranda,
Cavayla kıt'ai Hindide, belki Efganda,
Siberya, Hive, Buhara, Kırım muhitinde,
Yaşarken Ehli salibin nüfuzu altında,
Zavallı âlemi islâm eğer salibe henüz
Sarılmıyorsa, kolundan çeken hilâfetiniz,
Hilâfet olmasa: Dünya tanassur eyliyecek..
O halde şimdi bizim hakkımız değil ölmek.
Hilâfetin, o henüz pâyedar olan arşın
Sukutu müthiş olur... düşmesin, aman yapışın!
Nedir bu tefrika yahu!... utanmıyor musunuz?
Geçen fecayie hâlâ inanmıyor msunuz?

Fatih kürsüsünde
Sayfa: 77, 78

Hilâfet gibi, cihanın terakki ve tekâmül seyrinde hiçbir rolü kalmamış korkuluk bir müesseseyi islâm milletin başı diye, başımızın üstünde tutmağa dâvet eden Âkif, bütün bu heyecanında Türk milletinin terakki ve tekâmülünden evvel, müslümanlığın bakasile alâkadardır. Hristiyanlığın dahi, terakki ve tekâmül seyrinde idareci

vasfından asırlardanberi uzaklaştığını, dinle devletin bütün hristiyan milletlerinde ayrıldığını, papalığın emperyalizm mücadelesinde siyasetin elinde bir oyuncak haline geldiğini görmeyecek kadar hilâfete bağlıdır. Artık müslüman milleti, hristiyan milleti diye bir tasnifin, ehlişâlip ile, ehliislâm diye bir milletler manzumesinin mevcut olmadığını, kapitalist ve emperyalist devletlerin en koyu bir milliyetçilik kisvesine bürünerek birbirlerinin başlarını yediğini, artık kavgaların din kavgaları değil, milletler kavgası olduğunu görmeyecek kadar mistik ideolojinin içindedir.

Türk inkılâbı hilâfeti düşürdüğü zaman da Âkif buna muhalif kalmış, inkılâbın hergünkü ileri adımlarından başı dönmüş, nihayet şapka inkılâbına tahammül edemiyerek, Türk vatanını bırakmış, müslüman vatanına kaçmıştır. Âkifi bu kanaatinden dolayı itham edemeyiz. Fakat Âkifi inkılâp gençliğine bir nümune olarak da gösteremeyiz, inkılâp neslinin şairi diye, inkılâp neslinden ona hürmet bekliyeceğiz. Âkif bir din şairidir, her din gibi her kanaat de muhteremdir, fakat her dinin terakki ve tekâmül yolunda, inkılâp yolunda bir siper gibi durması na, inkılâpların önüne bir sed gibi dikilmesine bu asrın müsaadesi yoktur. Terakki ve tekâmülde en yüksek millet olmak gayesile yola çıkan Türk milleti, yaptığı teceddütlere, yeniliklere karşı koyan her maniyayı çiğnediği gibi hilâfeti de omuzundan silkip atmıştır.

Âkifin her türlü teceddüde mukavemet eden şahsiyeti bütün Safahat ciltlerinde görünür, Sebilürreşat'ta yazdığı yazılarda da bu ruh hâkimdir. O halde mânevî kıymetlerden, içtimaî kıymetlerden hiçbirinin değişmesine, ne ailede, ne hayat tarzında, ne devlet bünye-

sinde değişikliğe tahammül edemiyen Âkifi, nasıl inkılâpçı telâkki debiliriz? Âkif mazide yaşadığını kendisi de inkâr etmiyor. Mithat Cemalin satırları arasındaki şu cümle Âkifindir: (1)

Atatürk'ün mezarında, Türk inkılâbını bir emanet gibi teslim alan, ve bunu yaşatacağına yemin eden, maziye değil, âtiye gömülen Türk gençliği, inkılâbın ruhuna taban tabana zıt olan bu fikirleri nasıl benimser, Âkifi bir inkılâp senbolü, inkılâp neslinin şairi diye nasıl kabul edebilir?

Ben müdafaamda Âkifin milliyetçi ve inkılâpçı olmadığını iddia ettim. Âkifin buraya aldığım bu şiirlerinden gayri daha birçok şiirleri ve yazıları, umum muhtevassile ideolojisi, şahsiyeti bu iddiaları isbata kâfidir.

Eşref Edip bu esas dâvanın üzerinde durmuyor, "İstiklâl marşı,, "Çanakkale,, manzumesi üzerinde durarak, davanın bu tarafını gizlemek istiyor. İstiklâl marşını da ebediyen değişmez, gökten inmiş bir "nass,, mahiyetine sokarak Âkifi telihe çalışıyor. Demagoji, hakikatler için çok çürük bir temeldir. Parmak dokundururken düşer yıkılır.

Eşref Edibin demagoji arkasına saklanan dimağı, bu defa da şahsıma karşı hücumlara geçiyor. Eğer bu dava yalnız şahsıma alâkadar eden bir dava olsaydı, belki her zamanki gibi sükût ederdim.

(1) "Ben zaten mazide yaşar bir adam olduğum için eski âşinaları anmağa vesile ihtiyacından varesteyim.,,

Pendik bakteriyolojihane müdürü Şefik Kolaylıya mektubundan. Mithat Cemal'in: Mehmet Âkif isimli eserinden.

II

ŞAHSIMA YAPILAN HÜCUMLAR

İstiklâl harbinde nerede idim?

Eşref Edip benim bu memleketle alâkasızlığımı isbat sadedinde, İstiklâl harbinde nerede olduğumu soruyor, diyor ki:

“Bu şiir (İstiklâl marşı) o büyük günlerin samimiyet ve şehametini gelecek nesillere nakleden kıymetli bir âbidedir. Siz o sırada galiba pek uzaklarda Amerikada bulunduğunuzdan o günleri yaşamadınız. Bilseniz o günler ne mübarek günlerdi. Herkes nefesine ait her şeyden feragat etmiş memleketin halâsından başka birşey düşünmüyordu. Muhterm Sabiha Hanım, ah ne olurdu sizler de o büyük günleri yaşıyarak bu kudsî zevkleri duymuş olsaydınız, eminim ki bugün böyle düşünmezsiniz.,,

İstiklâl mücadelesinin heyecanı sanki yalnız bu şiirlerden alınmış gibi, benim mücadelede bulunmayışım-dan, bu şiirlerden zevk almayışım-dan bahsederek benim bu mücadeleye ne kadar yabancı olduğumu anlatmak istiyor. O halde kendilerine bu noktayı da izah edeyim. Şimdiye kadar şahsıma yapılan hücumlara cevap vermediği, büyük kavgalara şahsiyat karıştırmayı bayağılık telâkki ettiğim için, daima fikir mücadelesi yaptım, şahsî kavgalara girmedim. Fakat benim şahsım hakkında yapılan hücumlara sükût edişim, bazı mahfellerde benim telâkki ettiğim gibi karşılanmamış, bunu bir zaaf olarak telâkki etmişler. Halbuki ben bunu en büyük kuvvetim zannediyordum. Yapılan bir işi söylemeyi, ondan kendime bir iftihar hissesi çıkarak övünmeyi, şahsiyetimi küçülten

bir meskenet telâkki ediyor, başkaları indinde yükselmek için, vicdanım önünde, şahsiyetim önünde küçülmeğe razı olmuyordum. Fakat bu hücumların bu şekilde tekerrürü bana, insanın istediği kadar faziletli olmasına imkân bırakmadığını gösterdi. Şimdi kendimden bahsederken hayatımın en azaplı bir dakikasını yaşıyorum.

Madem ki sordunuz, öyle ise dinleyiniz...

Bu heyecanı ben bütün hissim ve ruhumla yaşadım. Mütareke zamanı dediğiniz o günlerde ben çocuk denecek kadar gençtim. Daha Mütarekeden evvel, Umumî harbin içinde gönüllü olarak Şişlide Mühendis mektebinde açılan askeri hastahane de hastabakıcı olarak çalışmışım. Mütarekede Cağaloğlunda Abdullah Cevdetin İçtihat evinde bir katta kiracı olarak yaşıyordum. Henüz iki yaşında bir çocuğum vardı. Türk ocağında, mağlûbiyetin getirdiği felâketlere ağılayan gençler arasında ben de vardım... Müstevililere karşı alınacak tedbirler, yapılacak millî müdafaa konuşulurken, herkes hissesine düşen vazifeyi alırken, ben de onlarla beraberdim... “Büyük mecmua,, yı on parasız, Zekeriya Sertel ile beraber çıkarırken, bizi hayata bağlayan tek ideal, bu memleketin kurtuluşu idi. İzmirin işgaline karşılık, Halide Edibin Sultan Ahmet meydanında yaptığı o tarihî günü “Büyük mecmua,, da yaşatabilmek için yalnız sa’yimizi değil gönlümüzü de beraber bu işin içine koymuştuk. İtilâf hükûmetinin, sansörünün şiddet ve gayzı karşısında “Büyük mecmua,, yı simsiyah bir çerçeve içinde çıkaracak, emperyalistlere hücum edecek kadar cesurduk...

Milli müdafaayı hazırlayan gruptan bir kısmı, Halide Edip, Ziya Gökalp, Kara Vasıf, Baha Sait ve daha birçok eşhas bizim küçük evimizde toplanıyor, bu mücadelenin ilk plânlarını hazırlıyorlardı. Bu içtimaların bizim evde yapıldığını İtilâf hükûmetine jurnal ettiler. Zekeriya

Serteli Bekirağa bölüğüne götürdüler. Yaşımın küçüklüğüne bakmadan, Büyük Mecmuayı yalnız başıma çıkarıyor, bir taraftan da Halide Edibin, Baha Saidin verdiği direktiflerle Millî Mücadeleye sevkedilecek gençleri organize edenler arasında gizli mektupları taşıyordum. Her gece millî kongrede Baha Saidi görür, ondan aldığım mektupları gizlice yerlerine götürürdüm. Benim yaptığım işi bugün hayatta olan ve bilenler de vardır. Hattâ o zamana kadar hiç tanımadığım, çok sevdiğim ve hürmet ettiğim Halide Edip, Büyük Mecmuayı çıkardığımız İctihat evindeki odama geldi:

— Yardıma ihtiyacın varsa, sana yardım edelim, dedi.

Ben Halide Ediple çalışmanın zevkini o kadar içimden duymuştum ki, bunu kendime bir yardım değil, büyük bir iltifat telâkki etmiş, çocuk gibi sevinmiştim.

— Teşekkür ederim. Bana yazı gönderiniz, başka yardıma ihtiyacım yok, dedim.

Böylece Büyük Mecmuayı yalnız başıma çıkardım. İtilâf hükûmeti nihayet mecmuayı kapattı. Millî Mücadeleyi hazırlayanların birçoğunu Maltaya sürdü. Artık İstanbulda çalışmak için imkân kalmamıştı. Bu sıralarda Halide Edibin yardımile Amerikada tahsile gittik.

Bu sizin hiç duymadığımı bahsettiğiniz ilk heyecanlardır. Amerikada da tahsilimi yaparken, kalbimin bu memleketle olan bağına bir saniye bile koparmadım. Bilakis bu ilim ve irfan diyarından memleketime mümkün olduğu kadar çok bilgi getirebilmek için, geceli gündüzlü çalışıyor, evimin her işini görerek, çocuğuma bakarak, bütün müşküllerle çarpışarak bana memleketim namına verilen bu fırsatı, hakkile ödemek için hazırlanıyordum. Aynı zamanda orada dağınık halde yaşayan Türkleri, bir

cemiyet halinde organize ediyor, onlara da faydalı olmağa çalışıyordum.

Bu sıralarda Halide Edipten bir mektup aldık. Memleketteki İstiklâl mücadelesinin müşküllerinden bahsediyor, bilhassa sokaklarda sefil, bedbaht dolaşan çocuk faciasını önlemek için bir Himayei Etfal Cemiyeti kurduklarından, mümkünse Amerikadan para toplayarak bunlara yardım temininden bahsediyordu. Memleketin acıklı halini gurbette duymak nekadardır acıdır bilir misiniz?... Ben o acıyı duydum... Bu acıdan aldığım kuvvetle, Amerika şehirlerindeki Türkler arasında, bin bir müşküllerle çarpışarak dolaştım. O zaman üç aylık hamile olduğumu, yollarda çocuk düşürme tehlikeleri de geçirdiğimi ilâve etmeliyim... Bu gayretimın memlekete getirdiği yardım o zaman 200,000 lira idi; Himayei Etfal Cemiyeti reisi Fuadin bizim dâvetimizle Amerikaya gelişinden sonra, ve müteakip ianelerle memlekete gelen paranın miktarı 500.000 liraya çıktı... Bugün Ankarada kurulan bu Himayei Etfal binalarında benim de bir taşım vardır. (1).

(1) “Merhum Bay Celâl Nurinin tavsiyesi ve verdiği adresle Vaşingtonda sefaret imamı Mehmet Ali efendiye mektup yazıldı.

Gelen cevapta: Nevyorkta münevver gençler bulunduğu ve bunlar arasında M. Zekeriyâ Sertelin ve refikasının bu gaye uğrunda faydalı olabileceği işaret olunmakta idi. Kendileriyle muhabere edildi. Ankaradan gidecek bir murahhasın muvaffakiyetle dönmesi ihtimalinin kuvvetli olacağı taayyün etmesine mebni, başkan Doktor Fuat Umay Amerikaya gitti. 1923 de zaferleri müteakip yapılmış olan bu seyahat, yurt bakımından, çok faydalı olmakla beraber, vatandaşların coşkun hamiyetleri ve şefkatleri sayesinde yurt yavrularına 100,000 dolar (152,000) Türk lirası toplanıp gönderilmesi ve orada yapılan kurum teşkilâtı ile muhtelif

Şimdi bütün bunları yazmak ve söylemek ne bayağı, ne küçük iş... Fakat şimdiye kadar bütün düşmanları-
mın el birliği ederek üzerinde durdukları bu dâvayı bir
defalık olsun izah etmek, haysiyetimi kurtarmak için
bana omuzlarımda taşıyamıyacağım kadar ağır bir yük,
derin bir azap oldu. Başlamışken devam edeyim.

Amerikadan geldikten sonra da daha bir gün dinlen-
medim. Zekeriya Sertelle beraber, Resimli Ay, Resimli
Mecmua, Resimli Perşembe, Resimli Hafta, Resimli Yıl,
Sevimli Mecmua, daha birçok mecmualarla elimden gel-
diği kadar bu memleketin irfanına hizmet etmeğe çalış-
tım. Beş sınıflık kiraat kitaplarını, Torandayk metodile
yazdım, uzun zaman bu kiraatler mekteplerde okutuldu.
Çocuk ansiklopedilerini çıkardık. Çocuk edebiyatına hiz-
met etmek üzere 50 ye yakın çocuk kitabı tercüme ettim.
Hayat ansiklopedisinde ve mecmualarda zaman zaman
yalnız çalıştım. Hem açlığa, sefalet, müşküllere boyun
eğerek.

Memleketin kültürüne hizmet edecek garp eserlerini
türkçeye çevirmeğe çalıştım. Cep kitapları neşriyatı da
bunlar arasındadır. Yevmî gazetelerde memleketin içti-
maî meselelerini, Amerikadaki tahsilim ve ihtisasım dere-
csinde mütalea ettim, ediyorum. Ben bu memleket, bu
halk için çalışmaktan yorulmadım. Fakat haksız isnat-
lardan, iftirialardan, kin ve gayzlardan artık nefret ediy-
orum, faziletsiz düşmanlarla çarpışmaktan iğreniyorum.
Bugüne kadar şahsımdan bahsetmeyişim, gizlenecek bir
hesabım olduğu için değil, bunları sayarak halktan tak-

senelerde ana vatana yarım milyon liradan fazla yardım yapılma-
sını temin eylemişti.,

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Bülteni

Sayfa: 6 1940

dir dilenen bir dilenci mevkiine düşmemek içindi. Fakat
nerdeyse göğsüme bir vatan haini yaftası yapıştırarak-
sınız. Ben bu memlekete, bu halka hizmet ederken bunu
vazife telâkki ediyorum. Hattâ bugün maddî olarak ça-
lışmağa ihtiyacım olmadığı, zamanımı birçokları gibi
zevk ve eğlence muhitlerinde geçirmek mümkün olduğu
halde ben kendimi bu memlekete, bu halka vakfettim; o-
nun için hayırlı gördüğüm, kendim için hak bildiğim bu
yolda yürüyecek, ve ölüncüye kadar böyle çalışacağım.

Şimdi kendimden bahsetmek suretile işlediğim bu
büyük kusuru, bu yazıları okuyan karilerin affetmesini
dilerim.

Anladın mı Molla Şerif?... Senin zannettiğin gibi
memleket, halk, vatan duygularına yabancı, nesli, ırkı
meçhul bir haymatloz değil, bu memlekette doğmuş, bu
toprağın ekmeğile büyümüş, kendini bu halka vakfetmiş,
çok sevdiğim bu halkın çocuğuyum. Onların davasını mü-
dafaa etmek için her hücuma, her kahra tahammül ede-
rek yolumda yürüyeceğim.

Mezhep ve ırk meselesi

Eşref Edip, Fikretle - Akif davasının esas hatlarını
kenara bırakıp, saklandığı demagoji perdesinin arkasın-
dan bana haykırıyor:

Tancıların idealleri, mezhepleri nedir? Nesilleri
hangi nesil, ırkları hangi ırktır?

Bu soru arkasındaki mânâyı biraz daha vazıhlaş-
tırmak için de şunları ilâve ediyor:

“Muhterem Sabiha Hanım, ecdadınızın sığınmış oldu-
ğu bu memlekette, çok toleran olan bu Türk cemiyeti
arasında asırlarca istediğiniz gibi yaşadınız, istediğiniz gi-
bi düşündünüz, istediğiniz gibi itikat ettiniz. Sizi bir kere-
cik irtica ile itham eden oldu mu? Asırlardanberi mem-

leketimizde maddeten, manen ferih ve fahur yaşadınız. Asırlardanberi bu memleketin efendisi ve sahibi hakikisi olan Türkler, bu hürriyeti vicdanı yalnız size değil, bütün ırklara ve mezheplere bahşetmiştir., Vesaire...

Şu muhterem din adamına bakınız!..

Müslümanlıkta kabul etmediği, Alman nazizminin istilâ plânlarını kolaylaştırmak için eline aldığı ırkçılık bayrağını eline almış da bana hangi ırktan olduğumu soruyor. Ne Âkifin, ne Sebilürreşadın bugüne kadar kabul etmediği ırkçılık dâvâsını işine gelince hemen eline alıyor, ümmetçilikten yan çiziyor, ırkçılığa geçiyor. Ben, milliyeti ne kan, ne ırk, ne din, ne de ümmet çerçevesi içinde anlarım. Bu senin anladığın millet tarifinin, ilimde de yeri yoktur. İlmin kökünden çürüttüğü kan ve ırk davasını, cümhuriyet kanunları da metinleri arasına sokmamış, gayet geniş hudutlar içinde milleti târif etmiştir:

“Türkiye cümhuriyeti dahilinde Türk dili ile konuşan, Türk kültürü ile yetişen, Türk ülküsünü benimsiyen her vatandaş, hangi din ve menseden olursa olsun Türktür. Bu, esas teşkilât kanununda da açıkça yazılıdır.,

Bu kanunun karşısında, ırkçılık dâvâsını gütmek için, Hitlerden mi emir aldın?

Ben bu toprağa, babamın, babasının, babasının kanile bağlı değilim; dilim, kültürüm ve kendi şurum, kendi hissim, kendi gönlümle bağlıyım. Benim milliyetimi sen değil, bu milletin hukukî, içtimai bir ifadesi olan kanunları tayin eder. Benim bu halka, bu memlekete karşı duyduğum his ve sevgi tayin eder. Benim dilim, kültürüm, benimseyişim tayin eder.

“Türklükten elhazer,, diyenlerin bana bu suali sormak hakları yoktur. Şu vesikayı oku:

“Çok şükür, Anadolu islâmları, Türklüklerini çok.,, tan unutmuşlardır. Vallahilâzim, biz Araplıktan, Türk.,,

“lükten, Kürtlükten vaz geçip de camii şerifleri doldur.,,
“mazsak, ruhu mücerret gibi yekvücut bir ittihadı islâm.,,
“vücuda getirmezsek, Araplığımız, Türklüğümüz, Kürt.,,
“lüğümüz bizden vaz geçer. Âdamız bizi mahveder!. El.,,
“hazer, Türklükten, elhazer...,

Sebilürreşat: Numara 297.

Türklükten elhazer diyenlerin bana “dönme,, demelerine karşı kendilerine verilecek en muvafık cevap, Fikretin cevabıdır:

Hazreti Molla sırata edebî
İhtiramımla - ve gayet celebi
Serfûrulara - derim, zangoçluk (dönmelik)
Lûtfu tevcihine şayan olduk.
Ben utanmam, yüzüm ak, alnım açık
Sen utan yaptığın işten; be alık!
Değil Allaha fakat doğrusu ya,
Sana sögmek hoş olurdu azıcık.
Edebim mani olur yoksa benim.
Sögemem, gelmez elimden kabalık.

Tevfik Fikret

Kin ve garaz babında

Eşref Edip Mehmet Âkifin fikrî sahada dahi tenkit edilmesine tahammül edemediği için bunu bir kin ve garaza atfederek, davanın mahiyetini çürütmek istiyor. “Gençliğin, bilhassa üniversite gençliğinin İstiklâl marşı ve Çanakkale şairi mübdii hakkında içten gelen büyük sevgi ve tezahürleri neden Tancıları bu kadar müteessir ediyor? Akife karşı bu kadar asırdide husumet ve gayizları neden geliyor? O mukaddes mücadele günlerinin en aziz hatırası olan İstiklâl marşını nefsinizi bütün kin ve gazezlerden tecrit ederek okumanızı dilerim.,, diyor.

Akife karşı hiçbir kin ve garazım olmadığını 1938 senesinde Akif için üniversitede yapılan nümayiş münasebetile Tanın 19 - 12 - 1938 tarihli nüshasında yazdığım şu yazı isbata kâfidir:

“Üniversite gençliği, şair Mehmet Akifin mezarını yaptırmak, ve her sene mezarda bir ihtifal yapmak kararını vermiş. Gençliğin şaire karşı gösterdiği bu minnet ve saygı değişen bir zihniyeti gösteriyor. Şimdiye kadar gelen nesiller en sevdikleri şair veya edibi kaybettikleri gün ağlar, fakat bu sevgi ve heyecan hayata karıştıkları dakikadan itibaren söner, unutulurdu.

“Zamanın değişmesiyle gelip geçen büyük adamların şairleri olsun, fikirleri olsun, felsefeleri olsun yeni akışa uymaz. Hayat mütemadiyen değiştiği gibi, edebiyat ta, felsefe de, ilim de ilerler değişir.

“Her beğenilen ve sevilen, hattâ ihtifali yapılan adam zamanına göre büyüktür. Nesillerce ve asırlarca unutulmayan büyük adamların sayısı her millette beş onu geçmez. Eğer yeni gelen günler, bugün beğenilen san’atkârı yarın yalnız tarih kitabına geçirmekle kalmışsa bu san’atkâr bütün kitleleri arkasından sürükleyememişse, talihine küssün.

“Mehmet Akif, böyle nesillere ve asırlara arkasında ihtifal yaptıracak kadar büyük müdür? Bunun cevabını yarınki nesiller verecektir. Bence Mehmet Akif zamanındaki san’atkârların ekserisi saraya uşaklık ederken, veya açlık, sefalet, esaret acıları içinde bir millet kıvranırsa o halka inmiş, o zamana kadar san’atkârların hakir gördükleri mevzuları işlemiştir. Mehmet Akif, islâmcı ve sofu idi. Zamanında bu hisler kuvvetli olduğu için Akif te zamanını terennüm etmiştir. Bugünkü genç, bu yazılım içinden kendine uyanı benimser. Yarınki genç ne der? Onu bilemeyiz.,,

Diyerek Akife yapılan ihtifali gençliğin bir saygısız

telâkki etmiş, alkışlamıştım. Bir ölüye karşı gösterilecek hürmet te budur. Fakat günün birinde Akifle - Fikretin ellerde bayrak gibi sallanarak eski davaları tazelemeğe vasıta edileceklerini, zamanımıza ve telâkkimize uymayan Akifin gençlere bir senbol gibi gösterileceğini tahmin etmemiştim.

Gençlerin üniversitede Akife ihtifal yapmasını müteakip, Tevfik Fikrete yapılan hücumların, Âkif etrafında bir gençlik toplamağa çalışan teşebbüslerin, irticaa yol açacağını gördükten sonra, Âkifle Fikret davasının mahiyeti değişti. Bu dava bir inkılâp davası oldu. O zaman bu iki şairin, fikri hüviyetlerini gençlere anlatmak, inkılâpçı gençler için bir vazife oldu. Bu sebeple ben de Akifi tetkik lüzumunu duydum.

Benim Akife karşı “asırdide bir kin,, im değil, fakat sizin Fikrete karşı bir çeyrek asırlık bir kininiz var. Benim Akif hakkında yazdığım takdîrkâr yazının üzerinden iki sene geçti. Fakat siz elinize kalemi aldığınız ilk gün, bu kini kusmaktan kendinizi alamadınız. Durup dururken bu Tevfik Fikret meselesini ortaya atmağa, hemen, dînsizdi diye, ona hücumla geçmeğe saik olan kin değil de nedir? Eğer kin değilse, memlekette tekrar eski taassup ve cehalet havasını uyandırmak, ve Cümhuriyetin lâayiklik umdesine, hücum etmek için, Fikreti elinizde bir bayrak gibi salladınız demektir.

Ben bu davaya en sonra geldim. Hem de sizin mahkeme mübaşirile gönderdiğiniz davetiye ile geldim. Bu davanın inkılâp muvacehesindeki ehemmiyetini, Sebilürreşat, Safahat, Sıratı müstakim nüshalarını karıştırırken öğrendim. Tevfik Fikretin vicdan hürriyetine basarak mezarını taşla tutanlar, bir mahkeme celplnamesile beni bu davaya çağırdılar.

Akifin aleyhinde yapılan tenkitlere tahammül ede-

miyorsunuz da, siz neden hâlâ Fikrete beslediğiniz kini yenemiyor, memleketin en müşkül zamanında bile bu kini kusmaktan çekinmiyorsunuz?... Akif kanaatinde muhterem de, Fikret neden değil?

Akifi tenkit ettiğimiz zaman neden mukaddesat çiğneniyor da, Fikret dinsizliği, ve kollejde muallimlik ettiği için hücumu uğradığı zaman Cümhuriyet kanunları çiğnenmiş olmuyor. Akif, Fikreti milliyet noktasından değil, dinsiz olduğu halde dindar hristiyanlara hizmet ettiği için tenkit etmiş imiş... Zirva tevil götürür mü? O halde Fikret dinsiz olduğu için, dindar müslümanlara da hizmet etmemeli idi. Dinsiz bir adamın, herhangi bir müessesede, müslüman, hristiyan, budist, ne olursa olsun hiçbir yerde çalışmaması mı lâzımdır? Bu da lâf mı? Kinin ve kastin üstüne sigara dumanile örtülecek bulut, bir üfürükte dağılır. Benim bu davada ne kinim, ne de garazım var... Fakat inkılâp mevzuu bahsolduğu zaman bitaraf değilim, bir taraflıyım, inkılâp taraftarıyım.

Akifin istiklâl marşını yazması, Akifi ne inkılâp şairi yapmağa, ne de millî şair yapmağa kâfi değildir. Her türlü teceddüde, ailede inkılâba, tesettürün kalkmasına, hilâfetin yıkılmasına, hayat tarzlarında değişikliğe, lâayikliğe, inkılâbın bütün umdelerine muhalif kalmış bir şair, ne bugünkü neslin, ne de yarınki nesillerin şairi olamaz. Bu güneş kadar açık hakikati söylemek, kin değil, hakikatleri güneş ışığında göstermek, karanlıkta kalanlara inkılâbın ışığını göstermektir. Ya inkılâpçıyız, ya değiliz.

İşte bu hakikati söylediğim içindir ki, Eşref Edibin hücumlarına uğradım. Eğer bu davada şahsî bir kin olsaydı, şimdi Eşref Ediple yanyana durabilir, inkılâba kin besliyebirdim. Çünkü şu inkılâp devresi içinde Zekeriya Sertel bir hikâye yüzünden menfada ya-

şadığı, yine bir ihtikâr yazısı yüzünden bir buçuk sene hapishanede yattığı zamanlar, ben hayatın içinde tek başıma, kahr ve ıstıraplarla çarpışa çarpışa, didinmiş, ve yine memlekete hizmetten geri durmamıştım. Fakat inkılâba bir gün bile kin beslemedim... Atatürk öldüğü zaman onun ölümü arkasından, kurtarıcısını kaybeden bütün bu halkla beraber ağlamış, o güne kadar Atatürk hakkında küçükçük bir methiye bile yazmamışken, Tan'da seri halinde çıkan yazılarımla memleketin kaybettiği büyük adamın, yaptığı büyük eserin karşısında minnet ve şükranımı anlatmıştım. Bu yazılar dahi inkılâp mevzuubahs olduğu zaman kalbime kinin zerresinin bile giremeyeceğini gösteren şahitlerdir.

Çünkü inkılâbın senbolü Atatürktür.

III

DÂVA ETRAFINDA GEÇEN BAHİSLER

VİCDAN HÜRRİYETİ NEDİR?

Eşref Edip, Tevfik Fikreti ölümünden yirmi beş sene sonra bir daha itham etti, fakat bu ithamı yaparken Cümhuriyet devletinin Esas Teşkilât Kanununa geçirdiği umdeler içinde bir de “lâyiklik,, mevcut olduğunu, bir adamın dinsiz olduğu için tahkir edilemeyeceğini, herkesin içtihat ve kanaatinde serbest olduğunu, gençliği Fikret aleyhine tahrik için bunun bir suç gibi kullanılamıyacağını unuttu. Kendisine, böyle bir hücumun ancak hilâfet devrinde, şariat kanunlarının hâkim olduğu bir devirde yapılabileceğini hatırlattım. Bunu kendi hürriyeti vicdanına bir tecavüz telâkki eden Eşref Edip, tekrar eline İstiklâl marşını ve Çanakkale şiirini alarak “benim hürriyeti vicdanıma ne karışyorsun,, diyor.

Vicdan hürriyeti kendi akidesini müdafaa için başkasının vicdan hürriyetini inkâr değildir. Başkasının vicdanına hürmet et ki, senin de vicdanına hürmet etsinler... Sen, Fikretin yirmi yedi sene evvel söylediği bir şiiri eline alıp, onun vicdan hürriyetine ne diye karışyorsun? Hürriyeti vicdan, uluorta hürriyeti vicdana sövmek demek değildir. Hürriyeti vicdan, kanunun her vatandaşa verdiği “inanışta, kanaatte hürriyet,, hakkıdır. Senin dindar oluşunu hiç kimse tenkit edemez, bunun için seni kimse tahkir edemez, fakat sen de kimsenin hürriyeti vicdanına saldıramazsın. Esas Teşkilât Kanununa geçen ve hürriyeti vicdanı ifade eden lâiyikliğin metni şudur:

“Türkiye Cümhuriyeti, dinlerden ve dinlerin koydu,,
“ğu naslardan değil, hayatın kendinden, onun müsbet,,
“ihtiyaç ve icaplarından mülhem olarak işliyen bir dev,,

“let mekanizmasıdır. Devlet ve dünya işlerinde dinin hiç,,
“bir tesiri yoktur. İşte bu prensipe lâiyiklik derler,,

“Parti, bütün kanunların, nizamların, ve usullerin,,
“yapılmasında ve tatbikinde en son ilim ve teknik esas,,
“larile, asrın ihtiyaçlarına uyulmasını prensip olarak,,
“kabul etmiştir. Din bir vicdan işi olduğundan Parti, di,,
“ni dünya ve devlet işleriyle politikadan ayrı tutmağı, mil,,
“letimizin çağdaş medeniyet yolunda ilerlemesi için baş,,
“lıca şart sayar,,

“Âmme haklarının en mühimlerinden biri olan vic,,
“dan hürriyeti, lâiyiklik sayesinde en geniş ve ideal bir,,
“şekilde temin edilmiştir. Bir cemiyetin üstünlüğü ve,,
“medenîliği için *birinci şart* olan vicdan hürriyeti, her,,
“ferdi manevî hususlarda kendi idrak ve imanına bira,,
“karak, ferdî inanışla, devlet ve cemiyetin umumî yü,,
“rüyüşünü köstekleyici bütün bağları koparıp atmıştır,,

“Millî ve içtimâî hayatta ferdin *dinsiz* şu veya bu,,
“itikat sistemine mensup oluşu millî ve içtimâî vazifesi,,
“bakımından ne bir kusur, ne de bir fazilet sayılmaz,,

Eşref Edip bu kanunun üstüne basarak Fikretin vicdan hürriyetine saldırdı, ben de bu memleketin iftiharla göğsünde taşıdığı bir şairin hürriyeti vicdanını müdafaa ettim. Bu meyanda kendi isminin, Hamdi ve Naim Hocaların neden isimleri geçtiğini soruyor, onların da akidelerine, vicdanî mukaddesatına kimsenin dahletmemesi lüzumunu bildiriyor.

Tevfik Fikretin hürriyeti vicdanına hücum edenler, Akif ve Naim Hoca, Eşref Edip ve Sebilürreşatçılar olduğu için kendilerinden bahsettım. Eğer Yeni Sabah gazetesinde, Fikretin hürriyeti vicdanına tecavüz eden o yazılar çıkmasaydı, bugün ortada ne böyle bir dava, ne de bu broşürler mevcut olacaktı.

Eşref Edip hürriyeti vicdanı şöyle anlıyor: O, bir adamı dinsiz olduğu için, veya kendi akidesine uymıyan

herhangi bir kanaati için tenkit edebilir, tahkir edebilir, fakat onun karşısına biri çıkıp ta, sen lâyük bir Cümhuriyette Tevfik Fikreti dinsiz olduğu için itham edemezsin derse, Eşref Edibin hürriyeti vicdanına dahletmiş olur. O, yarın canı isterse, hilâfetin, tesettürün, taaddüdü zevvecatın, inkılâbın yıktığı müesseselerin ihyasından bahseder, biz karşısına çıkıp ta, bunları artık ihya edemeyiz, bunlar irtica olur, inkılâbı yok etmek olur dersek, onun hürriyeti vicdanına dahletmiş oluruz.

Ne hürriyeti vicdanın, ne de inkılâp kanunlarının böyle bir tefsire müsaadesi yoktur. Sen kanaatlerini söylersin, biz de tenkit ederiz. Kanunun kabul ettiği hürriyeti matbuat, hürriyeti kelâm da bize bu hakkı verir. Senin dininle, imanınla, kanaatinle hiçbir işimiz yok. Fakat inkılâba zıt fikirleri müdafaaya geçtiğiniz gün, inkılâp gençliğini de karşınızda bulursunuz... Bu da inkılâbın herkese verdiği müdafa hakkıdır. Bu davada karşınıza çıkan muharrirler, yevmî gazeteler, mecmualar da bu haklarını kullanmış, bu vazifelerini yapmışlardır.

Hürriyeti vicdan maskesi altında memleketin kanunlarına, inkılâba tecavüz olursa, buna karşı bizleri müdafaadan meneden ne bir kanun, ne de bir hürriyeti vicdan vardır. Bilâkis bütün vatandaşlara inkılâbı müdafaayı vazife tanıyan Esas Teşkilât Kanunu vardır.

Bu kadar basit bir davayı “İstiklâl marşı,, , “Çanak-kale,, manzumesi gibi demagojiler arkasına saklayıp, hürriyeti vicdan bulutlarıyla örtmeğe ne lüzum var? Ben, kollejde muallimlik ettiği için Fikrete milliyetsiz denemez, dinsiz olduğu için Fikret tahkir edilemez dedim. Gene de diyorum. Akif millî şair, inkılâp neslinin şairi değildir dedim.. Gene de diyorum. Bu sebeplerle Fikrete hücum edemezsiniz, dedim. Bunu demekle sizin hürriyeti vicdanınıza değil, hürriyeti vicdanı anlamıyan mantığınız dokundum.

Hürriyeti vicdanın ne demek olduğunu anlamak is-

tiyorsan, yukarıya yazdığım kanunun metnini bir daha oku, ezber edinceye kadar oku.

Tarihi kadim beratı

Eşref Edip “Tancılar ikide bir şu tarihi kadim beratını ellerine alıp gene ortaya çıkıyorlar?,, diyor. Sonra bulanık bir hava yaratmak için softa mantığının kurnazlığına müracaat ederek:

“Zavallı Akif... Sana bu çok sevdiğin vatanında, ceddinin diyarında bir karış toprağı, bir mezar taşını bile çok görenler var... Sen en büyük bir iman kaynağı olan istiklâl marşını ve meçhul şehit abidesini bize hediye ettiğin halde içimizde maatteessüf irtica gibi en kara bir leke ile seni lekeliyerek tarihin karanlık sinesine gömmek isteyenler var..., diyor.

Ne sûzişli ağlayış... Vah, vah... Bu inkılâbın ortasında ne hürmetsizlikler, ne mübalâtsizlikler yapılıyor!!...

“Dini mübin, kavmiyet, cinsiyet gibi insanları biri,, , “birinden uzaklaştıran esbabı aradan kaldırarak, dünya,, , “nın muhtelif mintakalarındaki cemaatleri birleştirmiş,, , “iken, biz kalkıyoruz da aynı toprakta yaşayan cemaati,, , “islâmiyeyi kavmiyet hissile parçalamak istiyoruz,, ,

“Ey cemaati müslimin!.. bilmiş olunuz ki müslüman,, , “ıkta kavmiyet yoktur. Şayet kiminiz Araplığına, ki,, , “miniz Arnavutluğuna, kiminiz Türklüğüne sarılacak,, , “olursanız, neüzü billâh hepimiz için husran muhakkak,, , “tır,, ,

Hehmet Âkif

Sebilürreşad Adet 16-17 198. Sayfa: 294

Diyen Akifi elbette ki millî şair saymayız.

“Nasıl tükürmesin insan şu hale baksın da;
Yıkılmamış, nekadar yıkmak istesek iman;
Ayırmak istemişiz sonra d'ni dünyadan.

Ayırmışız ederek şer'i muttasıl ihmal,
Asıl ikinci olmuş şu var ki Berrzedehal
Evet bu sıska vücudün yarın durur nefesi,
Fakat şu gördüğün "Ekmekçi oğlu medresesi,,
Yaşar demir gibi göğsile, belki on bin yaş
Ya her kaburgası, kurşunla bağlı yalçın taş.

Diyen, şeriate sımsıkı bağlanan Akifi inkılâpçı sayamayız. Dinle şeriatın ayrılmasına kükreyen, şeriatın ihmal edildiğinden şikâyet eden şairin bugünkü inkılâpla ne alâkası var?

Müslümanlık sizi gayet sıkı, gayet sağlam
Bağlamak lâzım iken, anlamadım, anlıyamam,
Ayrılık hissi nasıl girdi sizin beyninize?
Fikri kavmiyeti şeytan mı sokan zihninize?
Birbirinden müteferrik bu kadar akvanı,
Aynı milliyyetin altında tutan islâmı,
Temelinden yıkacak zelzele kavmiyettir.
Arnavutlukla, Araplıkla bu millet yürümez,
Son siyasetse bu, hiç böyle siyaset yürümez.

Diyen Akif ne inkılâbın anladığı manada, ne de sosyolojik manada milliyetçi değildir. O, sadece ümmetçidir. Sadece islâm milletini tanır. Dünyanın tekâmül seyrinde umum millîetlerin din esaslarından ayrıldığını, hristiyan milletlerin de iktisadî, içtimâî menfaatleri karşısında kuvvetli bir nasyonalizm cereyanı içinde biribirleriyle nasıl çarpıştıklarını, artık milletlerin din namına değil, milletlerin iktisadî menfaatleri namına, istiklâlleri namına vuruştuklarını farkedemeyecek kadar yaşadığı devrin dahi dışında kalmıştır. Bugün ise Akifin ümmetçiliğine ne içtimâî bünyemiz, ne de kanunlarımız müsaittir.

Bir alay mektebi âli denilen yerler var;
Sorunuz bunlara millet ne verir? Milyonlar.
Şu ne? Mülkiyye. Bu Tıbbiyye. Bu Bahriyye. O ne?

O mu? Baytar. Bu ziraat. Şu Mühendishane,
Çok güzel, hiçbir hakkında söziim yok, yalnız
Ne yetiştirdi ki şunlar acaba? Anlatınız.
İşimiz düştü mü tersanye, yahut denize,
Mutlaka âdetimizdir, koşarız İngilize,
Bir yıkık köprü için Belçikadan kalfa gelir;
Hekimin hâziki bilmem nereden celbedilir.
Biz ne müftî, ne imam, istemişiz Avrupadan:
Ne de ukbada şefaât dileriz rinpapadan.

Diyerek, garplılaşma, muasırlaşma cereyanına muhalefet eden, Avrupadan mütehassıs getirtilmesini dahi hazmedemiyen Akifi, inkılâbın şairi telâkki edemeyiz. Sebilürreşadın bütün nüshaları bu Avrupalılaşma, garp medeniyetine temessüle karşı bir kale mehabetile karşı durmuştur. Benim müdafaamda iddia ettiğim fikirler, Tanda çıkan yazılar bu esaslar üstünde yürümüştür. Sebilürreşatçı, bunları kenara bırakarak, Tancılar Tarihi kadim beratını ellerine alarak ikide bir gene ortaya çıkıyorlar,, diyor. Tanda tarihi kadimin bir mısraı bile çıkmamış, Yeni Sabah gazetesinde bu şiirin birçok mısraları Eşref Edip tarafından bir suç olarak ileriye sürülmüştür. Benim müdafaama geçen kısımları ise, Ahmet Naim Hoca'nın Tevfik Fikret aleyhine çıkardığı fevkalâde nüshadan ve onun tenkitleriyle beraber alınmıştır. Sanki Tarihi kadim şiirinden bahsetsek ne çıkar? Cürüm müdür? Eşref Edip böyle mızmız ağlamakla Akifin ne milliyetçi, ne inkılâpçı olduğunu isbat edebilir, ne de Mehmet Akifi inkılâp gençliğine sembol yapabilir. Tarihi kadim beratını elimize alıp ortaya çıkan biz değil, Fikreti ellerine alıp ortaya çıkanlar sizsiniz. Tarihi kadim sizin Fikrete hücumunuz için yirmi yedi senedenberi olduğu gibi, bugün de vesile olmuştur. Ahmet Naim Hoca da Sebilürreşada ilâve olarak çıkardığı nüshada başından sonuna kadar bu şiir için Fikrete hücum etmiştir.

Tarihi kadim beratı sizin elinizde bir tahrik vasıtası, benim elimde hürriyeti vicdanına hürmet ettiğim bir şairin kanaatleridir. “Asırdide,, dediğiniz kin sizin içinizdedir. Başkalarının sizin fikirlerinize tolerans göstermesini isterken, bu toleransı niçin Fikrete karşı göstermiyorsunuz?. Çünkü sizin kanaatlerinize uymıyan kanaatlerin yıkılması lâzımdır, Fikretin eserlerinin yakılması lâzımdır. Akif Fikrete zangoç dediği zaman hürriyeti vicdan mevzuubahs değildir, bugün sizin Fikrete hâlâ kanaati için hücum etmenizde hürriyeti vicdan mevzuubahs değildir, fakat biz bu şiir, bu kanaat için Fikrete hücum edemezsiniz dediğimiz zaman sizin hürriyeti vicdanınız mevzuubahstir. Sizin kanaatinize, inanışınıza kimin ne dediği var? Fakat siz başkasının kanaatine hücum ettiğiniz zaman biz onu müdafa edersek, hattâ size buna hakkınız yok, dersek, neden tarihi kadim beratını elimize alıp ortaya çıkmış oluyoruz? Neden Fikretin vicdanına hürmet etmiyor da, ikide bir bu tarihi kadim beratını temcit plâvı gibi ortaya sürüyorsunuz.

Hürriyeti vicdan herkesin inanışında, kanaatinde serbesti demektir. Kendi kanaatinizi müdafa için ulu orta başkalarını sövmek değildir. Sizin inanışınıza kimse karışmadığı gibi, siz de başkalarının kanaatlerine karışamazsınız. Dinle devletin ayrılmasına, hilâfetin kalkmasına, şapka inkılâbına, tesettürün kalkmasına, Türkçülük cereyanının yürümesine, medresenin kalkmasına, Avrupadan mütehassıslar getirtilmesine, kadınların sahneye çıkmasına, hulâsa inkılâbın başından sonuna kadar muhalif kalan Akifi ve Sebilürreşatçıları gençlik inkılâbın mümesili olarak tanıyamaz. Âkifin karakterine hürmet edebilir, fakat devrini yapmış bir şair olarak onu tarihin içinde bırakır, ve kendisi asrın icaplarına göre atacağı adımlarda bu kösteklerden hiçbirini kabul etmez.

İnkılâbı köstekleyici bu fikirler yeniden ortaya atıldığı zaman biz de tenkit eyler, inkılâbı müdafa ederiz..

Siz istediğiniz gibi yazar konuşursunuz, biz de istediğimiz gibi inkılâbın ruhuna uymıyan bu fikirleri tenkit ederiz. Bu da kanunun bize verdiği kelâm hürriyetinin fikir hürriyetinin icabı, esas teşkilât kanununun da vatan-daşlara tahmil ettiği vazifedir. Ben de müdafaamda bu işi yaptım.

Ben tarihi kadim beratını elime alarak ortaya çıkmadm, fakat Eşref Edip, İstiklâl marşını eline alarak ortaya çıktı. Âkifin İstiklâl marşı gökten inmiş âyettir, buna dil uzatmak, küfürdür diye cıyak cıyak bağıyor. Akifin millî şair olmadığını, yukarıda nümune olarak verdiğim şiirleri, ve Sebilürreşadda milliyeti ve milliyetçiliği ifade eden eserleri isbat eder. Hükümler bu eserlere göre verilir. İstiklâl marşını elinize bir bayrak gibi alıp, hisleri tahrik etmeğe çalışmanız, softa demagojisinin bir şaheseridir. Benim müdafaam ve Âkif için söylediklerim meydandadır. Bunları okuyanlar, sizin broşürünüzle karşılaştırdıkları zaman, sizi sarıgınız ve cübbenizle tekrar karşılarında göreceklerdir. Çırçıplak bir softa mantığı.

Siz Fikretin mezarını taş a tutar, eserlerini yakmağa kalkarsınız bu, Fikrete bu toprakta kendi vatanında bir mezarı çok görmek demek değildir; biz Fikreti müdafa ederken, Âkif bu inkılâbın ruhunu terennüm etmiş bir şair değildir dediğimiz zaman, Âkife bu toprakta bir mezarı çok görmüş oluruz... İşte bu sizin mantığınızdır. Bu toprakta ikisi de rahat rahat yatabilirler, fakat eserleri hakkındaki hükümleri, yazılarını tetkik ettikten sonra bugünkü nesil ve yarınki nesiller verecektir.

Değişmiyen şeyler

Eşref Edip, bir milletin üç şeyinin değişmeyeceğini söylüyor: Vatanı, bayrağı, istiklâl marşı...

“Ebedî ve mutlak,, ideolojisinin “varlık ve şuurda,, çizdiği kat’iyetten sonra, insanların insanlarla olan muamelesinde, milletlerin, cemiyetlerin birbirleriyle olan

münasebetlerinde dahi ebedî ve mutlak hakikatler kabul eden teolojik mantık, bugüne kadar bütün cemiyet ve insan hareketlerini bu “mutlak,, çerçevesinin içinde köstekledi. Ebedî ve mutlak olan hiçbir hakikat yoktur. Zamanın değişmesi, mekânın değişmesi, şartların değişmesi, cemiyetlerin iktisadî, içtimai değişmeleri, evolution ve revolution ne yer yüzünde, ne gök yüzünde ebedî ve mutlak hiçbir şey bırakmadı.

Şu dünyanın manzarasına bak... Kan gövdeleri götürüyor. Tankların, tayyarelerin, mayinlerin motorüne bağlanan evolution ve revolution yarına bugünden ne bırakacak, ne biliyorsun?

Ebedî ve mutlak.... Tarihin içinde, hayata âdete, tefekkiire, felsefeye, terakkiye hep bu zinciri vurdunuz... İnsan selleri tarihin içinde aktıkça bu zincirin bir halkasını kopardı. İnsan zekâsı bu devirlerin bir milyon sene evveline varmışsa, bunun arkasındaki milyonluk asırlardan bir müstehasa bulamamışsa, bu, asırların akıp geçmediğini isbat etmez... Bizden sonra lâyetenahi akacak asırların ne başı, ne de sonu vardır... Bu kadar ebedî ve mutlak olmıyan bir akışın içinde, mutlak ne kalmıştır. Atomu parçalayan insan zekâsı ebedî ve mutlakın bütün düğümlerini çözdü. Mucizat ehline iş kalmadı. Şu asırların içinde, asırlar kadar seyyal değişmelerin kanunu mütemadî değişmedir. Şu yakın tarihe bak... Haritaları tanıyor musun? Devrilen taçlarla, tahtlarla beraber değişen devletlerin içtimai çehresi bin değil, bir asır evvelkine benziyor mu? Haniya, hilâfet nerede? Peçe nerede? Şeriat isterük diyen talebei ulum nerede? Medrese nerede? padişah nerede?

Terakki ve tekâmül bir sel gibi hepsinin üstünden aktı geçti. Bu akışın içinde değişmiyen ne kaldı ki?... Sadece senin mantığın.... Hemen İstiklâl marşını gökten inmiş bir âyet gibi nasslaştıran senin taşlaşmış mantığın.

Milletlerin marşları ne zaman değişmemiş? Fransa da imparatorluk devirlerinden Marsayyeze kadar kaç marş değişti? İngilterede, Almanyada söylenen son marş-

lar, kendilerinden evvel gelen, hattâ ilâhi mahiyetinde olan marşlar kilise kapılarından kovulup, milletlerin ruhunu ifade eden marşlar haline gelinceye kadar kaç defa değiştiler.. Abdülhamidin marşı, yerini Millî marşa bırakmadı mı? İstiklâl harbi, İstiklâl marşını doğurmadı mı? Yarının neler doğuracağını ne biliyorsun?

İstiklâl marşının bu milletin ruhunu ifade etmediğini Atatürk müteaddit defalar söylemiş, ve bunu değiştiremediğine teessüf duymuştur. Eğer çok iyi bir marş yazan bir şair çıkmış olsaydı, Atatürk bunu değiştirmeyecek miydi? 1935 senesinde Perapalasta Ticaret mektebinin müsameresine gelen Atatürk, Âkif için gençlerin ihtifal yaptığını haber aldığı zaman gençleri inkılâba muhalefet eden bir şairi büyük adam telâkki ettikleri için paylamıştı. “Büyük adam olsaydı, büyük inkılâpların yapıldığı memlekette oturur, inkılâba karşı cephe almazdı,, demişti.

İstiklâl marşının ebediyen mahfuz kalacağına dair elinde senet mi var? İstiklâl marşı gökten inmiş âyet midir? Milletlerin vatanı, bayrağı da değişmiştir. Rumeli toprakları dün vatan camiası içinde idi, bugün bizim değildir. Vatan ne bir karış toprak, ne de bayraktır. Bayrak da değişir, toprak ta değişir, kütlelerin, milletlerin, hür, müstakil yaşadıkları yer neresi ise, vatan orasıdır. Esir olarak yaşadığım hiçbir toprak vatan değildir. Milletlere, kütlelere hürriyet ve istiklâl içinde yaşamak hakkını veren toprak vatandır. Bu vatanın yaşaması için, icap ederse marşlar değil, kanunlar da, sistemler de, prensipler de, her şey değişir. İstiklâl marşını değişmez bir âyet gibi göstermenin kasdi, bunu tenkit ile mukaddesatın tahkir edildiğini anlatmak ise, bu da çırpçılak bir tahrikdir. Buna da ancak sen inanırsın. Bu mantıkla gençliği, kandıramaz, inandıramazsın... Doğduğu günden bugüne kadar her şeyin değiştiğini gören inkılâp gençliği, taşlaşmış hiçbir düstura bağlanmayacak kadar inkılâpçıdır. “Ebedî ve mutlak,, tahaccür etmiş bir mazinin damgasıdır.

IV

SIRATI MÜSTAKİM VE SEBİLÜRREŞATÇILARIN BU MEMLEKETE HİZMETLERİ

Eşref Edip, Sebilürreşatçılarının İstiklâl harbine iştirak ettiklerini, kendisinin Âkifle beraber Anadolu'ya geçtiğini, hattâ Âkifin İstiklâl marşını orada yazdığını, bu marşın Meclis tarafından alkışlarla kabul edildiğini söyleyerek, Sebilürreşatçılarının inkılâba hizmetinden bahsediyor.

Mehmet Âkifle Eşref Edibin Anadolu'ya geçmeleri, istilâya uğrayan İstanbul'dan kaçmaları, orada çalışmalarını şüphesiz takdire değer bir keyfiyettir. Bu iştirakin mânasını tahlil ettiğimiz zaman, kendilerine bu işte fazla pay bırakmazsak mazur görsünler. Çünkü Sebilürreşatçılar Anadolu'ya geçtikleri zaman istilâ altına giren hilâfetin bayrağını, islâm camiasının son yıldızı dedikleri islâm hükümdarını, islâm vatanını kurtarmak endişesinde idiler. İstiklâl mücadelesinden sonra inkılâp hareketleri başlayınca, derhal tahakkukunu istedikleri gayenin değil, bambaşka gayelerin tahakkuk etmekte olduğunu görmüş ve buna iştirak etmemişlerdir. Âkifin Millet Meclisinde bulunduğu devirlerdeki sükûtu (1) şapka inkılâbından sonra memlekette kaçması da bunun ifadesidir. Âkifi bu hareketinden dolayı tenkit edecek değiliz. Her-

(1) "Âkifin büyük Millet Meclisindeki mebusluğu 4 senelik bir sükûttur. Zabıtlarda iki üç kelimesi var. Bunlar bile çok defa bir edattır. Bazan da bir nükte.

"Fakat bu sükûtlar sağlam bir kafa terbiyesinin neticesiydi. Bilmediği şeye karışmamak... Ve kendisine sorarsanız o, "dört sene susacak kadar bir şey bilmiyordu.,,

Mehmet Akif - Mithat Cemalin kitabından: S. 9.

kesin kanaati kendine aittir. Fakat Âkifi gençliğe karşı senbol olarak gösterdikleri, Sebilürreşadın inkılâba hizmetlerinden bahsettikleri zaman bu iddiaları tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Âkifle - Fikret kavgasında Âkife karşı bir tavır alınca, bunun sebeplerini, Âkifi niçin inkılâp neslinin şairi saymadığımızı, bilinmiyen bu hakikatleri gençliğe göstermemiz lâzımdır. Sebilürreşat Seyh Sait isyanına kadar bu inkılâba muhalif neşriyatına devam etmiş, bu isyandan sonra da kapatılmıştır.

Sıratı müstakim ve Sebilürreşadın senelerce ve senelerce bu memlekete yaptıkları hizmete gelince, bu hususta benim değil, vesikaların konuşması lâzımdır.

Yırtılır ey kitabı köhne yarın,
Medfîni fikr olan sahifelerin.

Bu köhne kitabın fikre medfen olan sayfalarını yırtmazdan evvel biraz karıştıralım:

1

"Çok şükür Anadolu islâmları Türklüklerini çoktan,,
"unutmuşlardır. Vallahilâzim, biz Araplıktan, Türklük,,
"ten, vaz geçip de camii şerifleri doldurmazsak, ruhu,,
"mücerret gibi yekvücut bir ittihadı islâm vücuda getir,,
"mezsek, Araplığımız, Türklüğümüz bizden vaz geçer,,
"Âdamız bizi mahveder!.. Elhazer, Türklükten elhazer.,,

Sebilürreşat: No. 297

Kendisinden hazer edilen milliyetçilik, Türk milliyetçiliği mi, ümmet milliyetçiliği midir?

2

Türk ocaklarının açılması münasebetile Sebilürreşadın 282 numaralı nüshasında çıkan yazı:

“Biz bütün akvam ve anasırı islâmiyeyi (Hayyealel-
“felâh) zemzemei lâhutisile aguşu tevhit ve ittiha-
“dına çağıran camilerimizi dolduracağımıza, Arap oca-
“ğı, Türk ocağı, Tatar bucağı kurmağa yelteniyo-
“ruz.,

“Kosvada doğuşen Hüdavendigâr Gazinin Allaha-
“duasında Türklük, var mı? O, “Yarab şu Türk ordusu-
“na, şu Oğuz Han ahfadına, nusret ve muzafariyet ver-
“Türklüğün namı şanını yükselt diyebiliyor mu?.,

Sebilürreşat: No.282

Bu, Türk milliyetçiliği mi, islâm milliyetçiliği midir?

3

Kadınların sahneye çıkmaları münasebetile:

İçtihat mecmuasında tatar islâmlarının sanata, sah-
neye karşı hürmet ve sevgilerine gıpta eden Abdullah
Cevdete verdikleri cevap:

“Dinini, namusunu seven hangi müslim ebeveyn ta-
“savvur edersiniz ki, kerime veya zevcesinin yüzündeki,
“nikabı hayayı yırtarak aktrislik gibi bir mesleki vahi-
“meye sevk etsin de sahnelerde süründürsün? Tesettürü,
“kaldırmak gibi bir ihanete cüretinizden başka bir de,
“nisvanı masumei islâmiyeyi aktrisliğe, rezilete mi sevk,
“etmek istiyorsunuz?.,

Sebilürreşat: 1329 adet 281 S. 329

4

“Kadınların çalışmasına karşı:

“Şarkta hangi aile olursa olsun, efradı meyanındaki
“bir kadını hariçte çalıştırmakta muztar kaldığı günü,
“eyyamının en meşumu, en menhusu addeder de, yeryü-
“.

“zünde bu hal ile yaşamaktansa, yeraltında bulunmağı,
“tercih eder.,

Mehmet Âkif

Sırtımüstakim: Aded 9

Sene 326. Sayfa 142

5

Tesettür hakkında:

“Mesturiyet ne sıhhati rahnedar eder, ne âsabi zaif,
“düşürür, ne de hevesatı nefsaniyeyi uyandırır. Beşeri-
“yetin yaraları, kadının tesettürü sayesinde tedavi olu-
“nur.,

Mehmet Âkif. Sıratı Müstakim: Sayı 14 S. 1.
326 senesi.

6

“Kadının erkek işlerle iştigali mevahibinin helâki-
“ni, melekâtının intifasını, revnak ve behimiyetinin zeva-
“lini intaç eder, mevkiini alçaltır... Ulemayı garp mem-
“leketlerindeki kadınların evleri haricinde çalışmaları-
“nı kalbi ümmette açılmış hunin bir yara sayıyor-
“lar.,

Mehmet Âkif.

Sıratı müstakim: Adet 19 sene: 326

Kadının çalışmakla mı mevkii alçalır?

Beşeriyetin yaraları tesettür sayesinde tedavi olunur
bunu diyen Âkif inkılâp neslinin şairi midir?

İstanbulda çıkan bir mecmuada feminizm meselesi-
nin münakaşası münasebetile:

“Kadınlık, insanlık vücudünün örtülmüş kısmıdır.,
“Nisaiyyun beyler, iyi bilmelidirler ki, bu memleketin,
“dimağına hâkim olan, vücudünü idare eden, hâsılı bu.,

“memleketi bütün feyizleri ve manalarile yaşatan, ve,,
“ilâmaşallah yaşatacak olan yegâne kuvvet, islâmiyetin,,
“sultanı, şahinşahı hilâfettir.,,

“Nisaiyyün beyler, kat’iyyen inanmalı ve kanaati,,
“tamme hâsıl etmelidir ki, bu kuvveti o dimağdan çekip,,
“alabilecek, yerine başka bir kuvvet koyabilecek bir de.,,
“mir el, bir “şiri pençe,, tasavvur olunamaz.

“İslâmiyet diyor ki: “Kadınlık vücudü beşerinin,,
“kısımlı mesturudur, çünkü, namusudur. Binaenaleyh na.,,
“musun setrü ihfası lâzımdır.,,

Sebilürreşat: 197 - 15 Sayfa: 278

8

Bu memleketi bütün feyizlerle şehinşahı hilâfet mi yaşattı, yoksa inkıraza mı sürükledi? Beşeriyetin namusu kadının tesettürü ile mi kurtulur! Bu memleketi, dünyaya terakkileri karşısında geri bırakan çarşafli kadın mı, yoksa sarıklı softalar mıdır?

9

Yine feminizm hakkında:

“Böyle son derece mühim ve nazik bir meselei içti.,,
“maiyyeden bahiste fevkalâde ihtiyatlı davranmak, kim.,,
“senin kalbini kırmamak, kendisini dilgir etmemek lâ-
“zımgelir. Bu hakikati takdir etmeyip de ulu orta islâm,,
“kadınlarından matbuat sütunlarında bahsetmek, âdetâ,,
“sellemehüsselâm bir adamın evine dalmak, ailesi içine,,
“girmektir.,,

Sebilürreşat: Adet 179 - 17 Sayfa 318

Kadınlardan matbuat sütunlarında bahsedilmesine bile müsaade etmiyen bu zihniyet, bu memleketin terakkisine ne büyük hizmetler etmiştir... Okuyanlar söylesin...

10

Ecnebi âlimlerinin islâm kadınlarından bahsedebilmesine dair:

“Stuvart Miller, Emil Fake’ler, daha bilmem kimler,,
“Pariste yarı çıplak sokakta rast gele hoşlarına gideñ,,
“gençlere nazikâne kollarını takdim edip, gezebilirler,,
“fakat şarka geçip de islâm kadınlarından bahsedemez.,,
“ler. Garp an’anatını taklit etmeleri derslerini vere.,,
“mezler.,,

Sebilürreşat: 17-199 sayfa: 318

Avrupa âlimlerini bile islâm kadınından bahsetmekten meneden softa zihniyeti, taassubun kalesi değil midir?

11

Çocuklarını ecnebi mekteplerde okutanlar hakkında:

“Evlâdını Fransız mürebbiyesine teslim eden, ciz.,,
“vit veya kollej mekteplerine gönderen milletin kalbini,,
“hançerlemiş, milliyetini öldürmüş demektir. Mürebbi.,,
“lere yol verilmedikçe, cizvit ve kollej mekteplerinden,,
“çocuklar alınmadıkça, kadınlarımız hakikî müslüman.,,
“lığın muradettiği mesturiyete girmedikçe, bu dinsiz.,,
“likten vazgeçip te camilerde içtima etmedikçe, ittihadın,,
“kabil olamayacağını tecrübelerimiz göstermiştir.,,

Sıratı müstakim: Cilt 7 - sayfa 31

Ecnebi mekteplerinde çocukların okumasını bile dinsizlik sayan bu zihniyet, inkılâp nesline mi hitap ediyor?

12

“Müslümanlıkta bir millet vardır. cemiyetin haya.,,
“tı, milliyet ruhu, (dini tevhide Mumammedî) olan,,
“bir (millet) efradı, isterse insanlığın maddî kisveleri.,,

“nin bin şekil ve renginde, bin hasletinde, seciyesinde,,
“ki muhtelif kavmiyyet ve unsuriyetlerden müteşekkil,,
“olsun, bunun o muazzam, o lâhutî “ruhu milliyet,, üze,,
“rinde zerre kadar bile tesiri olamaz. Bunun haricinde,,
“bir milliyet unsurile zihayat olmak, hayvaniyettir. İs,,
“lâmda “milliyet,, “din,, den ibarettir. “Milleti Arabi,,
“ye,, “milleti Türkiye,, de ne demek? Vahdeti milliyei,,
“islâmiye içinde milliyet davasına akıl erdirilemez. Böy,,
“le bir milliyet olamayacağı gibi “kavmiyet,, esaslarına,,
“müstenit bir “vatancılık,, ta yoktur,,

Sebilürreşat 2 kânunusani 1329 sayı 279

Sebilürreşatçıların bu milliyet ve vatan tarifile, in-
kılâbın anlattığı Türk milliyetinin ve Türk vatanının iza-
hı arasında asırlar kadar fark yok mudur? İslâmde mil-
leti ve milliyeti kabul etmiyen Sebilürreşatçılar ve Akif
bu devrin adamları mıdır?

13

“Saltanatı islâmiyenin müessisi ebediyülistiharı Cen-
netmekân Gazi Sultan Osman Hazretleri ilk hutbei istik-
“lâlini Türklük mü, yoksa islâmiyet namına mı okuttu,,
“lar? Mertebai şehadet Türk askerine mi, yoksa islâm,,
“askerine mi müyesserdir?,

Sebilürreşat: Numara 281 - 1329

Türk askerine şehadetin müyesser olmadığını, ancak
islâm askerine şehadetin müyesser olduğunu söyleyen Se-
bilürreşat ve sahibi, İstiklâl marşında “şüheda,, kelime-
sini islâm remzi diye ifade eden Tancılara ne diye kızı-
yor? “Şüheda,, kelimesinin bir islâmî tabir olduğunu ken-
dileri itiraf ediyorlar.

14

İslâm medeniyetine dair:

“Şimdi medeniyeti islâmiyenin kendisinden mukad,,
“dem bulunan milletlerden alındığını, iddia eden erbabı,,
“gareze sorarız: İslâmiyet, medeniyet kaidelerini yeryü,,
“zünde kendisinden evvel, icrayı hükûmet eden İran ve,,
“Roma devletinden mi aldı, yoksa, her nasılsa ismi,,
“tarih sahifelerine geçmemiş olan diğer bir medenî dev,,
“letten mi aldı? Hâşâ.. Sümme hâşâ.. İslâmiyet bu sar,,
“sılmaz olan medenî kaideleri ancak Cenabı Kibriya ta,,
“rafından getirmiştir. Bu lâhutî medeniyetin mislini or,,
“taya koymak, hiç kimseye müyesser olmadığı gibi,,
“ilelebet te olmayacaktır,,

Sebilürreşat: 86. Sayı: 82.

Aksekili Ahmet Hamdi

Medeniyetin Cenabı Kibriya tarafından gönderildi-
ği, ondan evvel ve sonra bir medeniyetin kurulamayacağı
iddiasını ilmin ışığında eritmeğe ne hacet?... Tekâmül de
mi yok?... Tarih te mi yok?... Gökten inmiş medeniyete
mi bizi kandıracaklar?

15

Teceddüt hareketleri karşısında Sebilürreşatçıların
feryadı:

“Kolera mikropları gibi vücudu millimizin müstait,,
“buldukları uzuvlarına üşüşerek semlerini telkiha çalı,,
“şan misyonerlerin caniyane mahiyetlerine gene kendile,,
“ri - madamlarile beraber - canlı şahit iken, Avrupanın,,
“o sefih filozoflarının, a zendost hakimlerinin mabudele,,
“ri namına şarap masası önünde hayvanî bir aşk ve sev,,
“da ra’seleri içinde yazmış oldukları ve kendilerinin -,,

“yani nisaiyun beylerin, derin bir nazarı hikmetle oku-
“yup, ateşli bir hararetle alkışladıkları *mukaddes haklar*,
“ve kadının *yüksek mevkii* düsturlarını koca bir Osman-
“lı kütlesine, yirmi milyonluk bir islâm içtimâi heyetine,
“kabul ettirmeğe - müfrit bir medenileşme gayretile -
“çıldırısıya bir terakki ve tekâmül sevdası ile çalışmala-
“rı hele vicdan serbestisine ve kelâm hürriyetine daya-
“narak, merdane karşılarında çıkan mafevkalidrak naza-
“riyelerini (!) bütün çıplaklığıyla, çirkinliğiyle meydana,
“koyan islâmiyet ve Osmanlılık müdafilerini vahşi bir,
“taassupla itham ve tehdit, irtica ile iskât etmek isteme-
“leri aklî muvazenelerini bütün bütün kaybettiklerine,
“delâlet etmez mi?,”

“Misyonerler bu zavallıları o kadar teshir etmişler,
“ki, adeta mecnun haline getirmişler. “Birleşelim, hepi-
“miz Avrupalılaşalım, pencerelerimize bu muzlim, kuru-
“nu ulâ yadigârı vahşi, müteassıp ve cehaletin perdesi,
“olan kafesleri kıralım, kadınlarımızı esaret çuvalların-
“dan çıkaralım, hukuk ve mevkii nisvanîyetlerini vere-
“lim, onlar da insanlıklarını anlasınlar. Müsamerele,
“tiyatrolara, balolara gitsinler., “Dekolte olarak gençler-
“le sâf sine dansetsinler. Avrupalılaşmaz, kadınlarımıza,
“bu mukaddes medenî haklarını (!) vermezsek mahvı-
“mız muhakkaktır., diyorlar.,

“Bunlara kızmak beyhude... Çünkü akıl dalâletine,
“tutulmuşlar.. Akılları, vicdanları çarpılmış.,

“Ah... Bir vebayı cehaletten kurtulmadan, medenî-
“yet taununa, terakki ve taali marazı firengisine tutul-
“duk.,

Sebilürreşat. Adet: 18-200, sayfa 339

Kadınların içtimâi ve siyâsî haklarını müdafaa eden
filozoflara sefih, hakimlere zendost diyen, Türk kadınla-

rının haklarını müdafaa edenleri medenileşme gayretile
çıldırılmış telâkki eden, kafeslerin, peçenin, tesettürün
kalkmasına isyan eden, kadınların müsamerelere, tiyat-
rolara, balolara gitmesini küfür sayan, medeniyeti bir ta-
un, terakki ve taaliyi firengi hastalığı telâkki eden bir
zihniyetin, inkılâp karşısındaki mevkii kafes kadar çürük
değil midir?

16

“Türkler gibi metin ve kökleşmiş bir terbiyei milli-
“yeye, bir tarihi şerefe malik olan büyük bir millete,
“(garplılaşınız) demek doğru mudur? Muvafıkı hamî-
“yet, muvafıkı siyaset midir? Türklerin metin dinleri,
“kökleşmiş millî medeniyetleri sayesinde garplılaşmağa,
ihtiyaçları yoktur.,

Sebilürreşat: Cilt 24: 602. Sayfa 55

Daima Asyaî bir millet olarak kalmaları matluptur
değil mi?

Sebilürreşatçıların bu ilk devirlerde her türlü teced-
düt ve garplılaşma hareketlerine karşı çektikleri setler-
den sonra, Atatürk inkılâbı tahakkuka başlayınca, İstan-
bulda nesrolunan Sebilürreşatta yaptıkları muhalefeti de
tesbit etmek lâzımdır:

17

Tevhidi tedrisata karşı:

“Maarif Vekâletinin garip garip icraatı yekdiğerini,
“velyediyor. Gerek terbiyede, gerek tedrisatta vahdet,
“temini için Büyük Millet Meclisi bir tevhibi tedrisat,
“kanunu neşretti. Fakat dikkat olunacak nokta şurasıdır.,
“Badema askerî ve dinî tedrisata nihayet verilecek den-
“,

“miyor, bu müessesat badema bir elden idare edilecek,
“deniyor. Bu olur mu?,,

Sebilürreşat: Cilt 24. Adet 602: Sayıfa 58

18

İnkılâptan sonra kadın, aile, ve hayat tarzlarında meydana gelen değişikliklere karşı:

“Yetişmiş genç kızlarını yalnız başına sokaklara bı-
“rakarak bu tecrübesiz masumları mülevves bir muhi-
“tin her türlü ahlâkî, içtimâî tehlikelerine karşı serbest,
“bırakan aileler değil midir? Kızlarını sinemalara, dans,
“salonlarına kendi elile götürerek ahlâkî tereddileri ame-
“lî bir tarzda talim ettiren analar, babalar, kardeşler de-
“ğil midir? Zevcelerinin göğüs ve kollarının açılmasına,
“müsamaha eden, yabancı, muhteris nazarlardan müte-
“ezzi olmıyan zevçler değil midir? Şu halde aile terbiye-
“si ve murakabesi çığırından çıkmış ve bozulmuştur.,

“Beşeriyetin aykırı işlerini intizama, hak ve hakika-
“te irca için kuvvei tedibiye nâ kabili içtinap bir zaru-
“rettir. Bin sene evveli pek doğru olan bu esasat, bugün-
“lerde, yirminci asırda da kuvvetini zayı etmiş değildir.,
“Kuvvei tedibiyenin yani polisin, müddeiumumînin bun-
“larla mücadele etmesi zarurîdir.,

Sebilürreşat: 603. Sayfa 74

Alenen oruç yiyenleri polisin götürdüğü gibi, soka-
ğa yalnız çıkan, annesi veya babası ile tiyatroya giden,
baloda dekolte giyinen kadınları da, polisin yakalarına
sarılıp götürmesi lâzımdır, değil mi? Bin sene evvel böy-
le olan bu esas, bugün de böyle olmalıdır... Ve biz bin
sene evvel ne idisek, yine öylece kalmalıyız... Değil mi?

19

Vapurlarda kadınların erkeklerle yanyana oturma-
larına karşı:

“Bugün vapurlarda bile bir takım Türk müslüman-
“kadınları, kadınlara mahsus mahaller boş olduğu halde,,
“şapkaklı rumların, frenklerin yanında oturmağa can atı-
“yorlar. Hiçbir müslüman kadını dudaklarını boyıya-
“rak göğsünü, kollarını açarak, dizlerine kadar etekleri-
“ni kaldırarak şantöz kıyafetinde sokaklarda frenklerle,
“vapurlarda şurada burada yan yana oturduğunu gördü-
“günüz var mıydı? Görmek değil, tasavvur bile edilmez-
“di. Lâkin bugün bütün bunlar birer hakikattir. Bu iç-
“timâî felâket henüz Anadoluyu dairei tahribine almış,
“değildir. Bu felâketi içtimaiyenin önüne geçilmezse,
“mahvimiz muhakkaktır.,

Sebilürreşat: 605. Sayfa 106

Felâketi içtimaiye, kadınların sokaklarda frenklerle
yanyana yürümesi, vapurlarda yanyana oturması mı yok-
sa sizin bu bin senelik hayattan ayrılmak istemiyen zih-
niyetiniz midir?

20

Edebiyatın Avrupa edebiyatına intibakına karşı:

“Zaten Türk edebiyatında Füzulînin, Ruhîi Bağda-
“dinin, Ziya Paşanın bazı hikemî eserleri, Namık Kema-
“lin vatanî neşideleri, Kâzım Paşanın ilâhî tağannileri,
“istisna edilirse, erbabı ciddin okuyacağı ve okuyanla-
“rın müstefit olacağı başka eserler göremiyoruz. Ede-
“biyatın kıymetini nazarlarımızda yükselten Akifi mu-
“tekif zuhur etti. Fakat o da mey ve mahbuptan bahset-
“mediği için devrinin mahbubu kulubu olamadı. “Zina,
“edebiyatı,, unvanını alan devri hazır asarı edebiyesi.,

“süratle intişar ve taammüm etmek için mebzul vasıta-,,
“lara malik bulunuyorlar. Ressamlığı bir sanati nefise,,
“addeden ressamların çıkardıkları münferit ve müçtemi,,
“bir halde cırılçıplak erkek ve kadın resimlerini görü-,,
“nüz, ressamlıktan daha hasis bir sanat bulunmıyacağı-,,
“na hükmedersiniz. Ve islâmiyetin bu sanatın icrasına,,
“cevaz vermemesindeki hikmet ve isabete hayran olur-,,
“sunuz-,,

Sebilürreşat: 606. Sayfa 23

Edebiyatın kıymeti ancak mutekif bir şairle mi yükselir?. Âkif devrinin mahbubu olmadıktan sonra, bizim devrimizin mahbubu mu olacak? Ressamlık güzel sanat-lerden değil, hasis bir sanattir değil mi? Bu memleketin sanatine hizmetiniz bu mudur?

21

Çarşafın kalkmasına karşı:

“Zavallı kadınlık... Seni pek fena aldattılar, ve sen,,
“pek fena aldandın. Sen düşmanlarını (kadına hak ver-,,
“mek taraftarlarını) dost, dostlarını düşman telâkki et-,,
“tin. Nefsani igvaatı nimet, rahmani nasihatleri musibet,,
“zannettin. Sen bir Cevher idin ve çarşafın sedefin idi,,
“Sedeften çıkarıldın, ve sen uryan kaldın-,,

Sebilürreşat: 606. Sayfa 23

Bu sedefin içinde sakladığınız inci, çarşafını çıkarınca bakır oldu, ve namus elden gitti değil mi? Namus, bir parça kumaşla ifade edilecek keyfiyet midir?

22

Feminizmin memlekete getirdiği zararlara dair:

“Erkeklerle kadın arasında darülfünunda başlayan bu,,
“iştirak git gide bir moda haline geldi, hayatı içtimaiye-,,
“mizin hemen bütün safahatında tecellisaz oldu: Sokak-,,

“ta iştirak, kahvede iştirak, gazonada iştirak, vapurda,,
“tramvayda iştirak, sinemada, tiyatrodada iştirak, aktris-,,
“likte iştirak, elhanda iştirak, iştirak, iştirak, iştirak-,,
“Nihayet iş dansta iştirake kadar vardı-,,

“Önceler bu iştirak yalnız tahsile münhasır kalacak,,
“diyorlardı, fakat öyle mi oldu Hiç inkâra mecal yok-,,
“tur ki feminizm davalarını memleketimize sürükleyip,,
“getirenler milletimizin hayatı içtimaiyesini rahnedar,,
“etmekten başka bir şey yapmış olmadılar-,,

Sebilürreşat: Cilt 24: 607. Sayfa 142

Haremde, kafeste iştirak lâzımdı, değil mi? Çünkü bin sene evvel öyle idi!?

23

Heykelin şirk ve sanem olduğuna dair:

“Şirk ve sanem devrine mi dönüyorlar?,,

“İranda çıkan (Şafakı sürh) gazetesi Hemedanda İ-,,
“mamı Alinin heykeli yapıldığını, ve geçenlerde üzerin-,,
“den puşidesi kaldırılarak, nutuklar ve merasimle Avru-,,
“pakârî resmi küşadı icra edildiğini yazıyormuş. Eğer,,
“sahih ise, İranda putpereslik devri başlıyor demektir,,
“İslâmda heykel memnuiyeti işte bu gibi mahzurları,,
“daî olmasına mebni idi. Heyakil ve esnamı yıkarak tev-,,
“hidi, yalnız Haliki Zulcelâle karşı teabbüdü vaz ve,,
“tesis eden müslümanlığın Hemedanda büyük bir tehli-,,
“keye maruz kaldığı, gılatı şıanın kendilerine bir put,,
“yaparak tapacakları anlaşılıyor. Hakikî müslümanlar,,
“İmamı Alinin değil, Hazreti Muhammedin heykeli olsa,,
“onu parçalamakla mükelleftirler. İranlılar şirk ve sa-,,
“nem devrine mi dönüyorlar?,,

Sebilürreşat: 611. Sayfa 204

Heykelin mahzurî ne imiş anlamadık?

O halde şimdi Atatürk'ün heykellerini, vesair hey-

kelleri hemen gidip parçalıyalım. Bizi İrandan da mı geri bırakacaksınız? Dünyanın terakkilerine bu kadar kör gözlerle mi bakacak, baktıracaktınız? Ve bu memleket sizin arkanızdan gidecekti değil mi?

24

Spor kulüplerinin faaliyetlerine karşı:

“ Mekteplerde ilmi irfan namına bir şey kalmadı.,
“Bütün faaliyet ve himmet oyunlara hasrolundu. Maarif.,
“Vekâleti 10 bin lira sporculara tahsis etti. Spor kulüp.,
“leri, spor müsabakaları, spor kongreleri, gazetelerde.,
“spor sayfaları.. elhasıl son zamanlarda spor ilim ve ir.,
“fan yerine kaim olacak kadar ehemmiyet kesbetti. Türk.,
“gençliğinin cismini ve ruhunu terbiye gibi gayelerden.,
“uzaklaşması, tereddî alâmeti göstermesi elbette tees.,
“süflere lâyıktır. Ne kadar yazık, bizim bütün ümitleri.,
“miz bu gençlerde idi.,

Sebilürreşat: 613: Sayfa 240.

Gençlerin medreselere gidip, başlarına sarık sararak, talebei ulûma iltihak edecekleri yerde spor sahalalarına koşmaları ne büyük cinayet... Allah günahlarını affetsin...

25

Hukuku aile kanununun değişmesi münasebetile:

“Hukuku aile hakkındaki ahkâmı şeriye tebdil oluna.,
“bilir mi? Bu komisyon eski lâyiha kanuniyeyi bertaraf.,
“ederek yeni bir takım maddeler vazetmiş, birçok cihet.,
“lerde esasatı islâmiye hilâfına olarak garp esaslarını.,
“almış, bu suretle asırlardanberi devam edegelen heyeti.,
“içtimaiyemizin aile temellerinde bir sarsıntı husule ge.,
“tirecek yeni ahkâm vaz'eylemiştir. Komisyonun böyle.,
“islâm aile esasatını tebdil ve tahvile ve bu hususta dini.,

“mübin ahkâmına, milletin asırlardanberi teessüs etmiş.,
“olan heyeti içtimaiyesine, ilmin ve hakikatin nusus.,
“kat'iyesine rağmen garp kanunlarını taklit ederek “As.,
“ri hukuku aile kanunu., diye acip bir şey hazırlamışlar.,
“Komisyon bu esaslarda islâmdan uzaklaşarak garp.,
“hukukunu iktibas etmiştir. Hemen bütün hiristiyan.,
“devletlerinde taaddüdü zevcat memnudur. Müslüman.,
“lık bazı ahvali zaruriyeyi nazarı itibare alarak taaddüdü.,
“zevcat esasını tahtı memnuiyete almamıştır.,

“Binaenaleyh artık bunu hiç kimsenin tahrime selâ.,
“hiyeti kâlmamıştır. Her kim tahrime çalışırsa bittabi.,
“bunun hükmü yoktur. Allah cümlemizi tariki haktan.,
ayırmaya!...,

Sebilürreşat: 616. Sayfa 274.

Asırlardanberi devam edegelen “aile temellerine üzerinden asırlar dahi geçse dokunulmıyacak değil mi? Aileyi mütekâmil bir şekle sokmak islâm esaslarına, dini mübin ahkâmına mugayir olduğu için bu memleket ebediyen ilk çağda mı yaşıyacak? İlmin ve hakikatin kat'î nasları ne demek? Âyet haline gelmiş ilmi siz nerede gördünüz? Hayatın akışında, baş döndürücü bir sürat ve hareketle devirlerden devirlere akan tekâmülün içinde hangi ilim kat'î, hangi hakikat mutlaktır? Şu asırların içindeki inkılâpları ne yapacaksınız? Değişmiyen ne kaldı, değişmiyen ne kalacak?.. Fakat siz her reformun, her inkılâbın karşısına bir duvar gibi dikilip islâm esaslarına, dini mübin ahkâmına mugayirdir., diye haykıra haykıra, medeniyet ve tekâmül yolunda Avrupanın şarkında bir Asya yaşattınız. Bu memlekete yaptığınız hizmet işte budur.

Maarif vekilinin tiyatroyu himayeciliği münasebete:

“On altı bin talebenin, ulumu diniye tahsil ettiği üç,,
“dört yüz medreseyi seddettiği zamanı hayatının en,,
“zevкли günü addettiğini söyleyen bir Maarif vekilinin,,
“tiyatroculuğu himaye etmesi o kadar garip görülmez,,
“Asıl garabet, teşkilâtı esasiye kanununun tâ başında di,,
“ninin dini islâm olduğu ve ahkâmı şeriyenin icra ve ten,,
“fizini deruhte eylemiş bulunduğu muharrer olan bir,,
“devletin tiyatroculuğu himaye eden bir maarif vekili,,
“bulunmasıdır,,

Sebilürreşat: 624. Sayfa 411

Dini islâm ve ahkâmı şeriye tiyatroyu, resmi, heykeli, güzel sanatları menediyor diye, ebediyen bu memleket sanat ve tekâmüle kapılarını kapıyacak, sizin arzunuz veçhile medeniyet ve inkılâplar ortasında bir müstehase gibi yaşıyacaktı değil mi?.. Sanate kapılarını kapamış bir medeniyet nerede görülmüştür? Esas teşkilât kanunu devletin resmî dini islâm olduğunu kabul etmekle, bu memlekete sanat, ilim, terakki, tekâmül, inkılâp hiçbir şey giremez dememiş, bilâkis kapıları ardına kadar açmıştır. Fakat siz bu kapıdan geçemediniz.

Maarif vekilinin cehil ve taassubla mücadelesine karşı:

“Maraaif vekili ahiren neşrettiği bir tamimi ile mu,,
allimleri cehil ve taassupla, köhne nazariyelerle, mu,,
“kaddesatı ve bini bir âleti menfaat gibi kullanarak ye,,
“ni fikirlere, medenî hayata, teceddüde hücum etmek is,,
“tiyen düşmanlarla bu yıkıcı âmillerin istinatgâhı olan,,

“zümreler ve müesseselerle şuurlu bir cihada davet etti,,
“Maarif vekilinin böyle bir anarşiyi tavsiye edecek,,
“tamimleri nasıl neşrettiğine akıl erdirmek kabil değil,,
“dir. Marif vekili evlâdı memleketi yekdiğeri aleyhine,,
“tahrik ediyor. Bu hareketi meskût geçmek imkân dahi,,
“linde değildir,,

Sebilürreşat: 625. Sayfa 15.

Maarif Vekilinin muallimleri cehil ve taassupla, köhne nazariyelerle, dini vasıta olarak kullanıp yeni fikirlerle, teceddüde, medenî hayata hücum eden düşmanlarla ve bunların müesseseleriyle cihada davet etmesi mi anarşidir? Yani ne istiyordunuz, cehil ve taassupla mücadele edilmesin, köhne nazariyelere dokunulmasın, yeni fikirlere, inkılâba düşman unsurlar istedikleri gibi geri fikirlerini yaysınlar, fırsat bulunca inkılâbı ve cümhuriyeti de devirsınlar, buna karşı hiçbir tedbir alınmasın değil mi? Hangi inkılâp böyle mürteci fikirlere ve unsurlara sinesinde yer vermiştir? Cehil ve taassupla mücadele edilmemesini isteyenler yalnız inkılâba değil, bu memlekete dahi düşman değil de nedirler?

Hilâfetin kalkmasına karşı:

“Vaktâki Cenabı Hak meleklerle “yeryüzünde bir,,
“halife yapacağım, dedi, melekler dediler ki “yeryüzün,,
“de fesat çıkaracak, kan dökecek olanları mı halife ya,,
“pacaksın? Biz sana tahmit ve tescitte bulunuyoruz,,
“Hak Taalâ buyurdu ki “Sizin bilmediklerinizi bilirim,,
“Resaletpenah efendimiz etbâna, insanın hilâfetini,,
“talim ve hâkimiyeti İlâhiyeye şahit olan bir ümmeti,,
“teşkil etti. Peygamberimizin halifesi dini hilâfeti uzma,,
“nın insanda Allaha karşı mesuliyeti苔mesinin canlı,,

“bir şahididir. Hilâfet müessesesi bihakkin anlaşılırsa,,
“yalnız ehli islâm için değil, mücadele eden ve batıldan,,
“mütazarrır olanlar için mahzı rahmet olur... Hilâfetin,,
“güneşi sönerse insanlık karanlık kalır.,,

Sebilürreşat: Cilt 22: Sayfa 46

Ey Molla Sırat!... Sen bu köhne fikirlerinle, bu çürümüş mantığınla mı yeni nesilleri aldatacak, kandıracak, inandıracaksın? Asırlarca hilâfetin eteklerine yapışıp o “bid’at,, dir, bu “kûfür,, dür diye bu milletin bütün terakkilerini köstekliyen, hilâfetle beraber yıkılan tahakkümünüzden sonradır ki bu memleket terakki ve umran yoluna girdi. Hilâfetin güneşi söndü, karanlığın perdeleri yırtıldı, memleket ışık yüzü gördü. Siz kâinatın içinde karanlık bir âleme gömülmüş, ne Avrupadan, ne hiç bir kıtadan içeriye ışık girmesin diye bu âlemin etrafına karanlıktan perdeler germiş, bize bin asır evvel nasıl idise, bugünün de öyle olmasını hâykırarak, terakki ve tekâmülün yolunu kesen, an’anelerin kalesisiniz. Biz o kaleleri devirdik. Yeniden kale yapıp karşımıza çıktığımız zaman, biz de o köhne kitabın fikre medfen olan sayfalarını böylece karıştırır, ve medeniyetin muvacehesinde yırtarız. Sebilürreşattan, bu köhne kitaptan aldığım vesikaları binihaye çoğaltmak mümkündür. Sebilürreşat, Sıratı Müstakim’in ciltleri, bizi maziye, inhitata çeken çürümüş zihniyetlerin bir hazinesi ve aynı zamanda bir medfenidir. Sizin memlekete yaptığınız hizmet, terakki ve tekâmüle köstek ve zincir vurmaktan ibarettir. Bu karanlık devirleri geçip, inkılâbın terakki ve temeddünün ışıklı yollarına çıktıktan sonra, başımızı bu maziye çevirdiğimiz zaman gözlerimiz kararıyor, başımız dönüyor. Atatürk inkılâbının kıymet ve ehemmiyetini daha kuvvetle anlıyor, ve hissediyoruz.

Biz bu maziye kapamış, gözlerimizi dünyanın terakki ve tekâmülde attığı ileri hamlelere çevirmişizdir. İmparatorlukların ve medeniyetlerin yıkıldığı bu harp günlerinde, cemiyetlerin tarihte görülmemiş bir dönüm noktasını döndüğü bu devirde, eline “Tarihi kadim beratı,, nı “şüheda,, ve “hilâl,, mugalâtalarını alıp karşımıza çıktığınız zaman sana göstereceğimiz yer, Sebilürreşadın, fikre medfen olan sayfalarıdır. Bu sayfaları okuduğumuz, başımızı maziye çevirdiğimiz zaman, en gür sesimizle sizden sadece şikâyet ederiz.

**“Her şey vedia’dır sana, ey genç unutma ki
Senden de bir hesap arar atii müşteki.
Maziye şimdi sen bakıyorsun pür intibah,
Ati de senden eyliecek böyle iştibah.**

Diyor Fikret... İşte o atii müşteki biziz. Bu milleti terakki ve tekâmülden alıkoyan, asırlarca her türlü terakki ve teceddüdün önüne bir kale gibi dikilen zihniyetinizden, taassubunuzdan hesap soruyoruz. İlerisi de bizden böylece iştibah edecek ve hesap istiyecektir.

Bugünkü inkılâp hareketlerini durduracak her adım karşısında biz de susar, müsamaha gösterirsek, yarınki nesiller de bizden böylece şikâyet edeceklerdir. İnkılâp bize vedia’dır, hem de Atatürk’ün son vediası... Buna hiyanet edemeyiz.

Eşref Edip, bana gençlik namına cevap verdiğini söylüyor. Ben inkılâp namına konuşuyorum. Eğer Atatürk inkılâbını yemin ederek tesellüm eden gençlik, Eşref Edibin arkasında ise, bana bu cephenin arkasından cevap veriyorlarsa, inkılâp ve inkılâpçılıkları kendilerine mübarek olsun...

Ben bunu inkılâp gençlerine bir iftira telâkki ediyor,

inanmıyorum. İnandığım gün, yalnız mazi değil, atı de ayaklarımın altından kayacaktır.

Dünyanın büyük keşmekeşlerle çarpıştığı bir günde, bütün milletlerin kan deryaları içinde yüzdüğü bir devirde, bir harp faciasının insanlığın yüzünü kararttığı bu felâketli anlarda bu bahsi açmak ve konuşmak ne hazine... Vebali bu bahsi açanların boynuna olsun..

Biz Sebilürreşatçıların bu millete, ve inkılâba, tekâmüle yaptıkları hizmetleri unutmadık, tarih de bunu böyle kaydedecektir. Bu bahsi kaparken, Sebilürreşatçılara, inkılâpların, terakkilerin önüne bir Çin duvarı gibi diki-len mazinin heyulâsına, zihniyetlerine Fikretin şu şiirile son vereceğim:

Hele sen ey kadidi ananahah,
Yetişir çizdiğin hututu siyah.
Biz sabah isteriz, sabah... O uzun
Geceler naimine hayrolsun.
Kimsin ey gölge, sen ki mestü harap
Ediyorsun zalâma doğru şitap
Fikre artık yeter tahakkümünüz,
Yaşanır pek güzel tegallüpsüz.
Sizi tarih eder himaye, gidin
- Gece hemrazıdır hayadidin -
Ve o matmurei tebahide
Boğulun... İşte en güzel müjde.
Bu tasavvur duhuru atiyeye
İşte hürriyeti hakikiye.